

ALUMINI

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVNA
IN ALUMINIJA „BORIS KIDRIČ“ KIDRIČEVO

ST. 10

OKTOBER 1970

LETNIK VIII.

OBISKAL NAS JE SERGEJ KRAIGHER

Samo močne gospodarske skupnosti

Sergej Kraigher, predsednik skupščine SR Slovenije, je 14. oktobra 1970 obiskal naše podjetje. Mudil se je v ptujski občini, kjer se je zanimal za življenje občanov, za stanje v kmetijstvu in industriji, pa za program razvoja.

V našem podjetju so visokega gosta pričakali: direktor podjetja Franjo Grünfeld, dipl. ing., Filip Dolinar, sekretar osnovne organizacije ZK, Ivan Beras — predsednik delavskega sveta, Zoran Heric, — predstavnik predsedstva tovarniškega sindikata, Franjo Gnilšek, dipl. ing. — predsednik odbora za perspektivo podjetja, Branko Mlinarič — član vodstva osrednjih služb in Janko Babnik — sekretar vodstva osrednjih služb.

Zraven predstavnikov naše ga podjetja so gosta pričakali tudi predstavniki IMPOLA iz Slovenske Bistrice na čelu z direktorjem Štefanom Podričnikom.

Predsednika rep. skupščine so spremljali: Franjo Rebernak — predsednik SO Ptuj, Tone Žagar — podpredsednik SO Ptuj, Zdravko Turnšek, predsednik občinske konference SZDL Ptuj, Franc Tetičkovič — sekretar ZK Ptuj in Lojzka Stropnik — republiška poslanka.

Predsednik Sergej Kraigher je imel namen, da bi si ogledal nekaj proizvodnih obratov v našem podjetju, vendar je prišel v časovno stisko, kot temu pravimo. Najprej ga je zanimalo, kako gospodarimo in s kakšnimi težavami se ubadamo, predvsem pa ga je zanimal razvoj našega podjetja glede na našo vodilno vlogo pri proizvodnji aluminija v Jugoslaviji. Znano je, da v Jugoslaviji gradijo druga podjetja nova podjetja za proizvodnjo glinice in aluminija.

Direktor našega podjetja mu je obrazložil naš razvojni program in proizvodno problematiko. S predsednikom pa sta nato razpravljala o problematiki v zvezi s surovinami, s težavami, katere imamo zaradi togih zakonskih predpisov, o prodaji proizvodov, cenah in o sodelovanju z drugimi podjetji.

Direktor Impola Štefan Podričnik in direktor našega podjetja sta predsedniku obrazložila, zakaj še ni prišlo do

tesnejšega sodelovanja med našim podjetjem in IMPOL-om. Podjetji sta v dobrih poslovnih odnosih — sta povedala oba direktorja.

Tov. Sergej Kraigher je ob koncu izjavil, da je v interesu celotne naše družbene skupnosti: čimboljše sodelovanje med podjetji in čimhitrejši integracijski procesi. Le močne gospodarske skupnosti bodo trdna osnova za nadaljnji razvoj naše socialistične izgradnje.

K-n

Gasilci iz Köflaha v Kidričevem

Leto je minulo, odkar smo tovarniški gasilci bili na strokovni ekskurziji pri mestni poklicni brigadi mesta Graza v Avstriji. Tam smo videli najsodobnejšo gasilsko tehnično opremo za gašenje požarov.

Popoldne smo se odpeljali v Köflah, kamor so nas povabili mestni gasilci. Ogledali smo si njihov dom in gasilsko opremo, nato pa mesto in okolico. Srečanje z gasilci mesta Köflah bo ostalo v lepem spominu slehernemu našemu članu, ki se je udeležil te ekskurzije.

Želja köflahskih gasilcev je bila, da obiščejo naše kraje, da si ogledajo našo tovarno, gasilsko preventivo in našo tehnično gasilsko opremo. Vodstvo tovarne je naši prošnji ugodilo in tako so nas 15. avgusta obiskali avstrijski gasilci. Ti so si ogledali opremo

naših gasilcev, se zanimali za organizacijo gasilskega delovanja, kako imamo organizirano požarno varnost v podjetju in požarno-varnostno preventivo. Ogledali so si našo tovarno, se zanimali za proizvodnjo glinice in aluminija in si ogledali potek proizvodnje po objektih.

Potek proizvodnje sta gostom tolmačila ing. Stane Tonejc in Rudi Štelcer. Po ogledu tovarne smo jih peljali po našem naselju, kjer so si ogledali stanovanjske bloke, kopališče in novo otroško igrišče. Nato smo jih prepeljali v Ptuj, kjer so si ogledali znamenitosti starega rimljanskega mesta, nato pa ptujski grad in mestni muzej.

Po kosilu, katerega smo jim organizirali v Ptuj, smo gostom podarili spominsko darilo gasilca v akciji in gasilsko čelado iz aluminija z napisom našega društva. Poveljnik gasilcev iz Köflaha pa je podaril našem društvu veliko sliko mesta Köflah z okolico. Župan mesta Köflah, ta se je tudi udeležil tega izleta v Jugoslavijo, se je v imenu vseh zahvalil društvu za organizacijo tega lepega srečanja, upravi podjetja za ogled tovarne, nas gasilce pa je povabil k sodelovanju z besedami:

»Delo, katerega opravljajo gasilske enote širom po svetu, je enako — pomagati v nesreči.« Povabil nas je, naj še obiščemo njihove gasilce.

M. M.

POMEMBNA NOVOST V NAŠEM DELAVSKEM UPRAVLJANJU:

Kolektivni izvršilni organi

Do sprejetja statutarne amandmaje smo imeli v našem podjetju, kakor tudi v vseh drugih večjih delovnih organizacijah, upravni odbor kot izvršilni organ. Vse določbe, ki so se nanašale na upravni odbor, so s XV. ustavnim amandmajem prenehale veljati.

Po ustavnih amandmajih delovni ljudje sami odločajo, o katerih vprašanjih bodo odločali neposredno, in katere funkcije bodo zaupali svojim organom: delavskemu svetu, kakor tudi katere — določene izvršilne funkcije bodo prepustili kolektivnim in katere individualnim organom, katere voli delavski svet in so njemu tudi odgovorni.

Izvršilni organi so potrebni za opravljanje funkcij delavskega sveta in za izvrševanje njegovih sklepov in nalog. Poleg tega izvršilni organi niso zgolj organi za operativno-tehnično izvrševanje sklepov delavskega sveta, temveč so organi, ki v okviru splošnih aktov oziroma splošne politike delavskega sveta tudi samostojno odločajo o posameznih vprašanjih. To pojasnilo je važno zaradi določanja funkcij tem organom in pomena njihovih odločitev.

V našem podjetju smo takole porazdelili pristojnosti med posamezne kolektivne izvršilne organe:

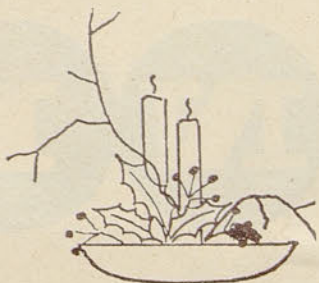
— Odbor za proizvodnjo in poslovno politiko:

obravnavava predlog gospodarskega načrta podjetja in priporočila v zvezi z njim, spremlja izvajanje letnega gospodarskega načrta in sprejema ukrepe za njegovo realizacijo, po potrebi obravnava predloge operativnih programov in sprejema ukrepe za njihovo realizacijo, obravnava predloge za rebalans sprejetih načrtov v primerih, ko se bistveno spremenijo osnove, na katerih je bil sestavljen načrt, obravnava občasna poročila o kvaliteti proizvodnje in uslug ter sprejema ukrepe za izboljšanje, analizira poročila o realizaciji investicijskih programov proizvodnje in odloča o začetku redne proizvodnje, sprejema poslovne odločitve v okviru letnega gospodarskega načrta na podlagi analize tržišča in in vrsto odgovornosti direktor-poslovne politike podjetja. Te odločitve so predvsem: pogod-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ob dnevu mrtvih

Povsem mirno in neopazno se nam je približal dan mrtvih — dan, ko se bo sleherni izmed nas ponovno napotil proti zadnjemu prebivališču naših najdražjih. Skromna svečka in šopek jesenskih krizantem bo sta prekinila naše vsakdanje skrbi in nas opozorila, da je leto naokrog in da je treba vsaj ta dan prepustiti našim najdražjim.

V teh jesenskih dneh bomo, pred dnevom mrtvih, uredili njihova zadnja bivališča — grobove —, ki naj nas opozarjajo na to, da vse mine na tem svetu in da naj ob tej priložnosti ne pozabimo tudi grobov tistih naših znanih ter neznanih borcev in talcev, ki so si s svojo burno življenjsko zgodovino sami postavili najlepši spomenik, le da so njihovi grobovi po širni naši domovini — v nemih gozdovih, ki prav v teh dneh s svojim zlatorumenim listjem pokrivajo grobove, kot bi želeli pokrivati in zakriti v svoja nedrja tiste, katere že toliko let čuvajo v svojem objemu. Morda marsikateri grob, ki često nima niti oblike groba, tudi tokrat ne bo pokrit s šopki jesenskih belih krizantem in na njen ne bo svetila majhna svečka, toda dolžni smo, da v mislih prav tako počastimo njihov spomin in se tako vsaj s to nemo častjo oddolžimo njihovem spominu. Pozabili ne bomo niti tistih stotisočih grobov, ki so raztreseni po vsem širnem svetu in v katerih počivajo naši rojaki, pozabili ne bomo in jih niti ne smemo — vseh tistih, ki so v nečloveškem mučenju ostali daleč proč od domače zemlje ali pa je njihov pepel raztresen po širnih njivah, gozdovih in travnikih le zato, ker so ljubili svojo domovino; njihovi rablji so menili, da so s tem storili zločin, ki je moral biti po njihovih krutih zakonih kaznovan s smrtjo.

Smrt — to je beseda, ki nas mora spraviti k razmišljanju, to je tisto, kar nas mora združevati, saj je to začetek življenja in smrti hkrati. To je

tisto, kar je bilo v preteklosti tolikokrat izrečeno in kar je prekinilo življenjsko nit mnogim, ki so šele začeli komaj živeti svoje mlado življenje. Smrt — to je nekaj, čemur se ne dá nikomur izogniti — to je nekaj, pred čemer treba spoštljivo upogniti svojo glavo in misliti na to, da je življenje minljivo tudi za vse — nas.

In prav zato naj bodo ob dnevu mrtvih vse naše misli usmerjene prav k minljivosti, katera ne pozna nobenih razlik med bogatimi in revnimi. Spoštljivo izrazimo svoje zadnje spoštovanje vsem tistim, katere smo v življenju imeli radi, zavedajoč se, da bo prej ali slej tako spoštovanje ob dnevu mrtvih dano tudi mnogim od nas. oziroma, enkrat vsem nam. Bodimo z mislimi pri vseh, ki svojim najdražjim ne bodo mogli dati na grob venec in skromno svečko, ker njihove sinove, hčere, starše, brate in sestre pokriva tuja zemlja, ki je pred počasi se odmikajočo preteklostjo morala sprejeti v svoja nedrja iznakažena in izmučena trupla ljudi, ki so se edino s smrtjo lahko rešili vseh nečloveških mučenj. Za trenutek bodo naše misli segle tja do Sv. Urha pri Ljubljani, tja do Doberdoba in dalje do Gonarsa, Dachaua, Matthausna, Auschwitza, Treblinka in še več drugih krajev, kamor bodo ob dnevu mrtvih morda položili šop krizantem in skromno svečko neznan tuji, vendar dobri ljudje. Izrazili bodo spoštovanje vsem, ki niso dočakali dneva svobode in katerim se nikoli ni izpolnila zadnja in morda največja želja, da bi njihova izmučena telesa pokrivala domača slovenska zemlja.

Spomnimo se vseh mrtvih ob njihovem dnevu in jim posvetimo vsaj ta en mračen megloviti jesenski dan — dan, ki bo nekoč tudi naš dan!

mf

VELIKA GASILSKA VAJA V NASELJU KIDRIČEVO

Pregled sposobnosti

Teden požarne varnosti je za nas gasilce čas, v katerem društva pregledajo svoje poslovanje, moč in sposobnost svojih aktivnih članov.

Za letošnji požarno-varnostni teden, ki je bil od 20. do 27. septembra, je občinska gasilska zveza Ptuj organizirala večje gasilske vaje po gasilskih enotah. Smoter teh vaj naj bi bil preizkušnja aktivnega članstva v znanju o uporabi gasilске tehnične opreme, delno pa tudi propaganda za vstop mlajših občanov v gasilske vrste.

Kot uvod k požarno-varnostnemu tednu je bila gasilska vaja v Ptuj. Tukaj so iz naše občine sodelovala društva, ki imajo nove motorne brizgalne Rossenbauer. Naloga te vaje je bila: gašenje požara, tokrat na mestnem gledališču, z vodo iz reke Drave.

Društva, ki so se udeležila vaje, so bila razdeljena v dve napadalni skupini; ti sta razporedili po ptujskih ulicah motorne brizgalne v gasilsko verigo in tako potiskali dravsko vodo nad improvizirani požar. Namen te vaje je bil, da bi preizkusili znanje gasilcev pri sklapljanju sesalnih in tlačnih vodov, posebej pa še strojnikov, katerih delo v verigi ni lahko. Tak način gašenja uveljavljamo, ko je požar oddaljen od vodnih bazenov in je nujno potrebno, da sodeluje več motornih brizgaln v verigi, da lahko črpa vodo z zadostnim pritiskom za gašenje. Na tej vaji smo sodelovali z eno motorno brizgalno.

Veliko gasilsko vajo pa je naše društvo organiziralo s pomočjo občinske gasilske zveze v naselju Kidričevo, v sredo popoldne.

Vaja je bila dobro pripravljena.

Zadimili smo štiri objekte, nakar smo s sirenami opozorili na velik požar v naselju. Društva, ki so bila določena in povabljena, da izvršijo to vajo, so pričela gasiti z vodo iz avto cisterne in hidrantov.

Mirno lahko trdimo, da so se društva za to vajo dobro pripravila in da lahko od njih pričakujemo pomoč, če bo ta naselju in nam kdaj potrebna. Na tej veliki vaji so sodelovala gasilska društva, določena od zveze: Lovrenc na Dravskem polju, Sikole, Hajdina, Gerečja vas, Sela, Jurovci in Zeleniške delavnice Ptuj. Gasilci iz tovarne dušika Ruše in Impola iz Slovenske Bistrice so se vaje udeležili na naše povabilo. Vaje sta se udeležili tudi dve naši deseti. Na vaji je sodelovalo skupno 120 gasilcev.

Za vajo je bilo v naselju veliko zanimanje, posebno med šolsko mladino; ta je napolnila ves prostor okrog improviziranega požarišča. Vajo so si ogledali tudi predstavniki krajevnе skupnosti in člani občinske gasilske zveze Ptuj.

Poveljnik našega društva je po končani vaji raportiral predsedniku krajevnе skupnosti Kidričevo Francu Kranjcu; ta se je vsem sodelujočim gasilcem zahvalil za prikazano vajo in pomoč, katero so društva pripravljena dati ob morebitni nesreči.

S to vajo smo ponovno pokazali sposobnost, požrtvovalnost in solidarnost med gasilskimi društvi in njihovimi člani.

M. M.

Pogled skozi pokrov akumulatorja

Navodilo za uporabo in vzdrževanje, katerega dobimo z vsakim avtomobilom, nas posebej opozarja, naj pazimo, da se akumulator ne posuši in da naj pravočasno dolijemo destilirano vodo. V resnici pa le malokdo redno nadzira raven tekočine v akumulatorju, predvsem pač zato, ker je nerodno odviti čepke, v običajno temnem kotu avtomobila pokukati skozi odprtine in ugotoviti, ali je tekočina že premalo. Zahodnonemška firma avtomobilskega pribora (WISA) pa je našla imeniten izhod iz teh težav. Izdelovati je začela posebne čepce za akumulatorje. Če je v akumulatorju dovolj tekočine, ostane čep neosvetljen, torej neaktiven. Če pa v akumulatorju nivo tekočine preveč upade, se čep začne svetlikati. Za 12-voltni akumulator stanejo čepki vsega skupaj 8,4 DM.

Odhod gasilcev iz Ptuja

Kolektivni izvršilni organi

(Nadaljevanje s 1. strani)

be o poslovnem sodelovanju, dolgoročni poslovni dogovori z domačimi in tujimi kupci, kreditiranje kupcev, odobravanje rabatov, določanje cen in ostalih prodajnih pogojev v skladu s splošnimi akti, dolgoročni poslovni dogovori z dobavitelji, — odloča o službenih potovanjih v tujino, odobravanje poročila o službenih potovanjih in praksi delavcev v tujini v zvezi s proizvodnjo in organizacijo proizvodnje, odloča o udeležbi na razstavah in sejmi, odloča o nabavi, odpisu in odprodaji osnovnih sredstev do vrednosti 100.000 din.

— Odbor za finančno poslovanje in delitev dohodka:

obravnavajo predlog letnega investicijskega programa, program obratnih sredstev, program investicijskega vzdrževanja in način formiranja sredstev za investicijsko vzdrževanje, obravnavajo predlog o višini in stopnji amortizacije, obravnavajo predlog stroškov za re-

klamo, reprezentanco in izobraževanje, odloča o najemanju kratkoročnih kreditov, odobravanje inventure in inventurne razlike, obravnava letni plan dohodkov in njihovo razdelitev, odloča o politiki zavarovanja sredstev in imovine, spremlja vrednostno izvrševanje posameznih programov in odloča o njihovih potrebnih spremembah, spremlja gibanje stroškov proizvodnje, potrjuje mesečni izračun osebnih dohodkov, obravnava mesečne, periodične in zaključne račune ter daje pripombe, obravnava izvajanje in daje pobude za spremembo pravilnika o delitvi dohodka, obravnava predloge pravilnika o knjigovodstvu, delitvi osebnih dohodkov, delovnih razmerjih in ostalih splošnih aktov, ki sodijo v njegovo področje, spremlja navodila in poslovniške s področja finančnega poslovanja.

— Odbor za perspektivo podjetja:

obravnavajo predloge za dolgoročni razvoj podjetja, obrav-

nava predloge o dolgoročnem poslovnem sodelovanju z drugimi podjetji, obravnava predloge za nabavo inženiringov, licenc in patentov, obravnava prognoze s področja raziskave tržišča, spremlja razvoj aluminijске industrije v svetu, obravnava predloge projektov, pomembnih za razvoj podjetja, spremlja realizacijo razvojnih programov, spremlja realizacijo investicijskih projektov, analizira in ocenjuje rezultate zaključenih razvojnih programov, rekonstrukcij in investicijskih projektov.

— Odbor za organizacijo dela in sistematizacijo:

odloča o temeljnih načelih za sistematizacijo delovnih mest, obravnava in usklajuje predloge za sistematizacijo delovnih mest, potrjuje enotno nomenklaturo poklicev in nazivov, obravnava in usklajuje osnovne kriterije za opis delovnih mest, obravnava predlog pravilnika o delitvi osebnih dohodkov in njegove spremembe in spremlja sistem organizacije

dela in nagrajevanja, daje iniciativo za njune spremembe.

— Odbor za kadre in izobraževanje:

obravnavajo perspektivni program razvoja kadra, načela kadrovske politike in svoja stališča posreduje delavskemu svetu, svetom delovnih enot in komisijam pri svetih delovnih enot, obravnava osnutek in spremembe pravilnika o delovnih razmerjih, o izobraževanju in strokovnem izpopolnjevanju, o zaposlovanju in razporejanju invalidnih oseb na delovna mesta ter druge splošne akte s svojega področja, preden jih sprejme delavski svet podjetja, odloča o programu izobraževanja v okviru namenskih sredstev, katere določa delavski svet, obravnava finančni plan izobraževanja, preden ga sprejme delavski svet, kot sestavni del gospodarskega načrta, odloča o dopolnilnem izobraževanju in namensko odobrava posameznim delavcem ugodnosti (šolnino, stroške študija, študijski dopust itd.) po določenih splošnih aktih, odloča o strokovnem

izpopolnjevanju članov delovne skupnosti v inozemstvu, odloča o dodeljevanju štipendij in kreditov v okviru sredstev, določenih v ta namen, odloča o počitniški praksi v podjetju in izbira kandidate, obravnava in potrjuje učne načrte — predmetnike za vse oblike izobraževanja in strokovnega izpopolnjevanja, katerega organizirajo za delavce v izobraževalnem centru, obravnava poročila o izpolnjevanju pogodbenih obveznosti v zvezi s šolanjem dijakov, študentov in članov delovne skupnosti, odloča o premestitvah delavcev iz ene v drugo delovno enoto in v okviru pristojnosti odloča o pritožbah in prošnjah članov delovne skupnosti, razpisuje prosta delovna mesta direktorja in vodilnih delavcev. Prihodnjič bo objavljen prispevek o pristojnosti ostalih odborov.

K. -n.

Neodložljive naloge

V tem mesecu se končuje večmesečna javna razprava o osnutku izhodišč za resolucijo o bodoči stanovanjski politiki v SR Sloveniji. Ta osnutek izhodišč je pripravila Skupščina Slovenije, da bi čimbolj pospešili razvoj stanovanjske graditve, razčistili nekatera še nerešena vprašanja na področju stanovanjskega gospodarstva, samoupravljanja, kreditiranja itd. Na podlagi pripomb in mnenj iz javne razprave bodo izhodišča dopolnjena in popravljenjena ter izoblikovana v resoluciji, o kateri bo odločala Skupščina naše republike.

V Sloveniji je sedaj na razpolago okrog 20 milijonov m² stanovanjske površine, oz. ma, pol milijona stanovanj. Ta površina ne zadošča dandanašnjim potrebam prebivalcev Slovenije. Stanovanjski primanjkljaj še narašča in to kljub temu, da je bil povsem izpolnjen petletni načrt izgradnje stanovanj. Zato je v izhodiščih predlagano, da bi v naslednjih petih letih ustavili naraščanje stanovanjskega primanjkljaja in da bi ga nato v nadaljnjih desetih letih praktično odpravili. Pri tem predvidevajo intenzivno naraščanje narodnega dohodka v prihodnjih petnajstih letih in tudi mnogo intenzivnejše vključevanje osebnega dohodka prebivalcev v stanovanjsko izgradnjo. Vse bolj prevladuje mnenje, da sodi stanovanje v kategorijo blaga in ne v kategorijo splošne družbene potrošnje. Prav na področju stanovanjskega gospodarstva postajajo odnosi med ljudmi vedno bolj neenaki, privilegiji pa vse bolj izraziti. Pri tem ne gre le za višino najemnin in kvaliteto stanovanj, ampak tudi za stanovanje samo. Imeti stanovanje ali ne — to je danes zelo pomemben element enakopravnosti človeka v družbi. Zato se izhodišča zavzemajo za takšne rešitve, ki bi omogočile, da bi vsak občan uveljavil svoj interes za stanovanje z lastnim naporom in prispevkom, pa tudi družbeno-stanovanjskemu skladu naj bi okrepili materialno osnovo.

V času po sprejemu zvezne resolucije o stanovanjski politiki je bilo doseženih nekaj pomembnih rezultatov:

marsikaj žrtvujejo.

Izhodišča se zavzemajo predvsem za naslednjo bodočo stanovanjsko politiko:

- za postopno odpravo sedanjih neekonomskih, pa tudi asocijalnih razlik na področju stanovanjskega gospodarstva — z razširitvijo ekonomskih osnov tega gospodarstva;
- za povečanje obsega stanovanjske graditve, zaustavitve naraščanja stanovanjskega primanjkljaja in njegovo postopno odpravo;
- za smotrno delitev družbenih nalog v stanovanjski dejavnosti, med republiko in občino.

Da bi dosegli tako zastavljene smotre, bo treba povečati reproduktivno moč obstoječega stanovanjskega fonda in angažirati znatna zasebna sredstva. Potrebno je ustvariti primeren sistem financiranja take reprodukcije, kakor tudi stanarin in subvencij za stanovanje; vendar pa ta ne bi smel dodatno obremenjevati gospodarstva.

Sredstva za razvoj stanovanjskega gospodarstva bodo tudi v bodoče obvezno izločali iz narodnega dohodka, vendar na osnovi posebnih programov stanovanjske graditve; te programe bodo občine morale obvezno sprejeti za vsake pet let na podlagi potreb in v soglasju z delovnimi organizacijami. Take programe stanovanjske graditve bodo morale občinske skupščine sprejeti prej, preden bodo lahko predpisale obvezen del prispevka. Višina izločenih sredstev za stanovanjsko izgradnjo zato v bodoče ne bo več enaka

skim gibanjem, kar še prav posebno velja za letošnje leto. Z višino stanarine skuša družba urejati odnos med stroški in dohodki družine ter strukturo osebne potrošnje. Na strukturo osebne potrošnje pa vplivajo drugi dejavniki, izven stanovanjske sfere, zato takšna politika škoduje normalnemu razvoju stanovanjskega gospodarstva.

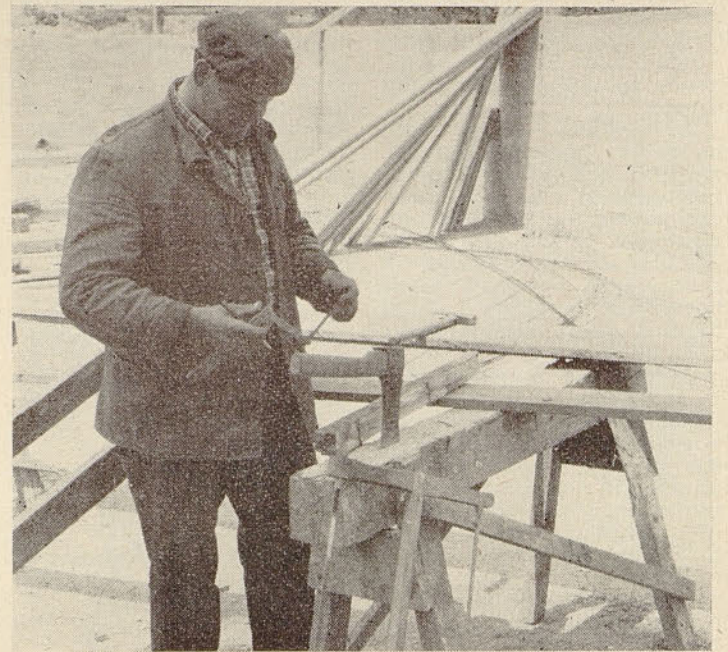
V najemniških stanovanjih živi 51% aktivnih prebivalcev. S sedanjim sistemom stanarin so vsi najemniki stanovanj subvencionirani. Izhodišča predlagajo, da bi se ta krog bistveno zmanjšal. V drugih državah subvencionirajo 2 do 40%, le pri nas 100%.

Sedanja stanarina po obstoječem točkovalnem sistemu daje le 61% nabavne cene novega stanovanja. Za stanovanja, katere so začeli graditi letos, pa bo obstoječi sistem priznal le še nekaj več kot polovico vrednosti stanovanja. Zato izhodišča predlagajo, da bi postopno uvedli v 15-letnem obdobju stanarino, ki bo dejansko omogočala enostavno in del razširjene reprodukcije. Najvažnejši del stanarine bi bila amortizacija, katere višino bi določali po posameznih obdobjih in z njo bi tudi določali višino stanarine. Predlagane so tri etape za večanje amortizacije: od sedanje amortizacijske dobe na dobo 20 do 30 let.

Družinam, ki s svojimi do-

hodki ne bi mogle same prenesti povečanih stanovanjskih stroškov, bi plačali del stanarine iz posebnih občinskih solidarnostnih skladov. Taka rešitev je nedvomno humanejša od gradnje manjvrednih stanovanj, ki so navadno vse prej kot socialna. S tem ukrepom bi dosegli dvoje: stanovanje bi se postopoma, a vedno bolj uveljavljalo kot blago in ustvarili bi približno enake pogoje za pridobivanje stanovanja za vse kategorije prebivalstva.

Na področju stanovanjskega gospodarstva je pred nami še mnogo nalog. Te naloge so obsežne in občutljive, saj zadevajo osnovne interese delovnega človeka, so pa tudi zapletene, ker segajo na številna področja našega življenja. Vse te naloge pa so takšne, da se jih ne dá več odlagati. Ugotoviti je potrebno, ali predlagana izhodišča res omogočajo takšno stanovanjsko politiko, ki bo v skladu z našimi današnjimi in jutrišnjimi možnostmi.

Na gradbišču

KAKO UPOŠTEVAMO HTV PREDPISE?

Vsi ali zgolj posamezniki?

O naši HTV službi, o HTV predpisih, o zaščitnih in varnostnih sredstvih je bilo v našem tovarniškem glasilu že toliko napisanega, da se človeku domala dozdeva, da o tem ne bi bilo niti potrebno več pisati. Toda temu ni tako in je tudi ta sestavek zopet namenjen prav problemom HTV službe pri nas, oziroma vprašanju, kako pri nas v tovarni upoštevamo HTV predpise in kako koristimo zaščitna sredstva; še predvsem vprašanju, ali v naši tovarni sploh veljajo HTV predpisi za vse enako ali le za nekatere.

Vse bolj vidimo, da bolj drži slednje, zato se bom v naslednjih vrsticah dotaknil najbolj perečih vprašanj, s katerimi se bomo morali resno spoprijeti in tudi definitivno odločiti — ali se bomo držali predpisov vsi ali pa nihče več.

Če že dobro poznamo zvezne, republiške in naše interne predpise o HTV službi, **zakaj potem take razlike in taka odstopanja!** V čem je torej problem? Vedno bolj namreč lahko opazimo, da veljajo predpisi o nošenju predpisanih zaščitnih sredstev le za ljudi, ki so zaposleni v obratih, medtem ko lahko mirno hodijo po teh obratih inženirji in tehniki brez kakršnihkoli zaščitnih sredstev — od čelad in očal do zaščitnih oblek in obutve.

Sedaj pa si lahko predstavljamo, kako neprijetno se počuti delavec na nekem delovnem mestu; ves dan je obdan z zaščitnimi sredstvi, od nog do glave, ko pride mimo njega bodisi inženir ali tehnik, lepo gologlav, v srajci s kratkimi

rokavi in lepimi nizkimi čevlji ter mirno opazuje, kako, recimo, teče lug po raznih ceveh ali se pa pretaka žareči tekoči aluminij ipd.! Še veliko bolj žalostno pa je to, da čisto tako oblečeni in zaščiteni prihajajo v proizvodne obrate celo varnostni tehniki; ti nemalokrat vodijo s seboj še druge ljudi od zunaj, prav tako povsem nezaščiteni! In prav to slednje nam daje povod za vprašanje, **komu koristijo vsi napisi in opozorilne table pred vhodi v proizvodne obrate;** ti opozarjajo vse, da je v obrat dostop dovoljen samo z zaščitnimi sredstvi, v najslabšem primeru pa vsaj s čelado in zaščitnimi očali. Pri tem prav gotovo ne bi smeli gledati na to, kdo je tisti, ki je prišel v obrat, ampak smo dolžni, če je seveda od zunaj, da ga primerno zaščitimo in šele nato vodimo v obrat, saj lahko na vsakem koraku preži nevarnost s hudimi posledicami!

Prepričan sem, da bi s tem, če bi goste primerno opremili z zaščitnimi sredstvi, preden vstopijo v obrat, veliko bolj dokazali, kako imamo urejeno našo HTV službo, kot pa tako, če jih puščamo nezaščiteni v proizvodne obrate. Nadalje pogledimo naše panoje, ki so bili pred leti postavljeni ob glavni cesti in pri glavnem skladišču, kako danes izgledajo! Že to lahko služi za dobro predstavo o naši HTV službi vsem, ki vsak dan prihajajo od drugod in se lahko na svoje oči prepričajo o naši skrbi za to službo, da sploh ne omenjam tistega besedila, ki jasno govori o tem, za koga veljajo v naši

tovarni HTV predpisi, kdo jih mora spoštovati. Vse to že zdavnaj ni več res in ne velja za vse, ki smo zaposleni v tej tovarni! **Zakaj imamo vsakoletna testiranja iz HTV službe in HTV predpisov,** zakaj obravnavamo obratna navodila za varno delo in še in še?

Zares: več kot čudno je to, da se ne zgodi več nesreč, ko pa smo tako ravnodušni do teh perečih problemov, katere pa v kapitalističnih državah rešujejo mnogo bolj učinkovito, saj vedo, da to koristi njim samim in da je to tudi v njihovo korist, če je delavec čimbolj zavarovan pred nesrečami in neugodami. Zares čudno je tudi to, kako hitro radi pozabimo na minule hude nesreče, katere so se že dogajale pri nas, ker pač delavec ni bil primerno zavarovan in se tudi ni zadostno držal predpisov o varnem delu! Neverjetno je to, da nas mora šele nezaželena nesreča opozoriti na to, da je mnogo bolje, če si dobro zaščiteno, kot pa, da postaneš invalid ali celo izgubiš življenje, pa pustiš doma nepreskrbljene otroke, ženo in ostale domače.

Brez dvoma lahko trdimo, da smo v našem podjetju posvetili prav HTV službi veliko pozornost in, kar je še najbolj važno, odšteli smo veliko denarja, da bi kar najbolje uredili svojo službo za varstvo pri delu. To pa nam nalaga tudi odgovorne naloge in obveznost, da brez izjem koristimo razpoložljiva sredstva. Vsi naši predpisi naj veljajo za vse enako, ker bomo le tako lahko govorili o enotni in dobri (Nadaljevanje na 4. strani)

Posnetek iz Toronta:

stanovanjske hiše s stanovanjskimi bloki v ozadju

- v prvih letih je bilo zgrajenih 50.000 stanovanj
- spremenil se je odnos do stanovanjske graditve; državljani vlagajo več lastnih sredstev za gradnjo stanovanj. Delež zasebne gradnje je narasel od 24% v letu 1964 na 50% lani. Obseg zasebne gradnje pa še dalje narašča; predvideno je, da bo v prihodnjih letih narasel na 60 do 65 odst.
- delež zasebnih sredstev znaša v celotni stanovanjski graditvi sedaj 8% in se lahko v naslednjih letih podvoji (v ZR Nemčiji znaša ta delež 30%). V Sloveniji so banke s svojo aktivnostjo znale za stanovanjsko graditev organizirati pripravljenost naših ljudi, da za urejeno stanovanje že

po občinah.

Zasebna denarna sredstva bodo v času povečanih naporov celotne družbe, da zaustavi in postopoma odpravi stanovanjski primanjkljaj, še v večji meri pritegnjena za stanovanjsko graditev. Predvideno povečanje osebnega dohodka v republiki bo omogočilo tako politiko.

Vlaganje v stanovanja bo moralo dobiti prednost pred vlaganji za nekatere druge dobrine trajnejše vrednosti. Dolgoročno varčevanje državljanov mora postati v stanovanjski izgradnji pomemben dejavnik.

Stanarina je in bo tudi v bodoče važna postavka stanovanjskega gospodarstva. Dohodki iz stanarine se vse manj prilagajajo splošnim gospodar-

Odgovornost članov kolektivnih organov upravljanja

Kaj je odgovornost v pravi smislu, smo spoznali iz članka, objavljenem v prejšnji številki *Aluminija* pod tem naslovom. Danes želimo podati nekaj misli o odnosu med kolektivno in osebno odgovornostjo in o delitvi odgovornosti med posameznimi subjekti, ki vplivajo na sklepe.

Pomembno je dejstvo, da se odgovornost kolektivnih organov kot celote pojavlja le izjemoma, delno pri politični odgovornosti, sicer pa je to praviloma vprašanje osebne odgovornosti članov kolektivnih organov za sklepe kolektivnega organa.

Za kolektivno odgovornostjo mora biti osebna odgovornost, sicer se kolektivna odgovornost sprevrže v kolektivno neodgovornost kar čisto potrjuje dosedanja praksa. Tu pa se pojavi predvsem sociološko, pa tudi pravno vprašanje takomenovane kolektivne volje, oziroma, deleža vsakega posameznika pri kolektivni volji.

Vsak kolektivni organ izraža v sklepih svojo voljo, ki čisto ni enaka volji posameznih članov tega organa. Vendar pa vsak posameznik tako ali drugače sodeluje pri formiranju te skupne volje, zato je prav, da odgovarja za svoj del pri skupni odločitvi.

Zastavlja se vprašanje, kdaj, na kakšen način in pod katerimi pogoji je mogoče člana kolektivnega organa upravljanja razrešiti kolektivne odgovornosti. Ali zadostuje, če posameznik zgolj glasuje proti sklepu ali se vzdrži glasovanja, pa je že s tem razrešen vsake odgovornosti za odločitev kolektivnega organa, za skupno voljo tega organa?

Če bi se hotel posameznik član organov upravljanja izogniti osebni odgovornosti, bi moral najmanj glasovati proti npr. nezakoniti, oziroma škodljivi odločitvi ali pa morda storiti celo več — opozoriti bi moral že pred glasovanjem tudi ostale člane na nepravilnost predložene rešitve. Če bi se pojavila v razpravi resnejša nesoglasja, potem bi bilo treba sejo ob taki priložnosti prekiniti in se pred sklepamnjem posvetovati tudi z delovno skupnostjo, ki bi bila tudi prizadeta s slabo odločitvijo, oziroma, s strokovnimi službami, pri najpomembnejših odločitvah pa tudi s posameznimi širšimi strokovnimi institucijami.

Če kakšen član organa upravljanja ni bil na seji, naj bi po mnenju nekaterih v neupravičenih primerih svoje odsotnosti odgovarjal enako kot

član, ki se je z nepravilno odločitvijo strinjal. Ta odgovornost pa bi bila seveda lahko samo politična in morebiti disciplinska, nikakor pa ne kazenska ali materialna.

Zaradi tesne povezanosti dela organov upravljanja in strokovnih služb postaja aktualno tudi vprašanje, kako razmejiti odgovornost med posameznimi subjekti, ki sodelujejo pri samoupravnih sklepih. Prvenstvena naloga samoupravnih organov v delovnih organizacijah je predvsem sprejemanje poslovne politike, oziroma, določanje smotrov e-note, katero upravljajo. Pri oblikovanju poslovne politike, kakor tudi pri njenem uresničevanju, se samoupravni organi močno opirajo na pomoč strokovnih služb.

ŠANSA PONEVREČENEGA DELAVCA

Razmerja med strokovnimi in samoupravnimi organi upravljanja so dobro razvidna pri postopku sprejemanja odločitve. Ta postopek lahko razdelimo v več faz: prva je faza pobude za sprejem sklepa, druga faza je proučevanje mogočih razrešitev in predlaganje ene ali več razrešitev, tretja faza pa je sprejem sklepa. Tem večji je pri tem vpliv strokovnih služb v prvi, oziroma, v drugi fazi, toliko bolj so praktično zožene možnosti za arbitrarno odločanje samoupravnih organov. V praksi imajo strokovne službe odločujočo vlogo v prvi in predvsem v drugi fazi. Ob tem pa je predvsem treba ustrezno urediti tudi vprašanje odgovornosti enega, oziroma, drugega organa ali službe. Zamislimo si lahko primer, ko strokovne službe pripravijo elaborat, v katerem vsi izračuni kažejo veliko rentabilnost kakšne naložbe. Na podlagi prepričljivih finančnih pokazateljev

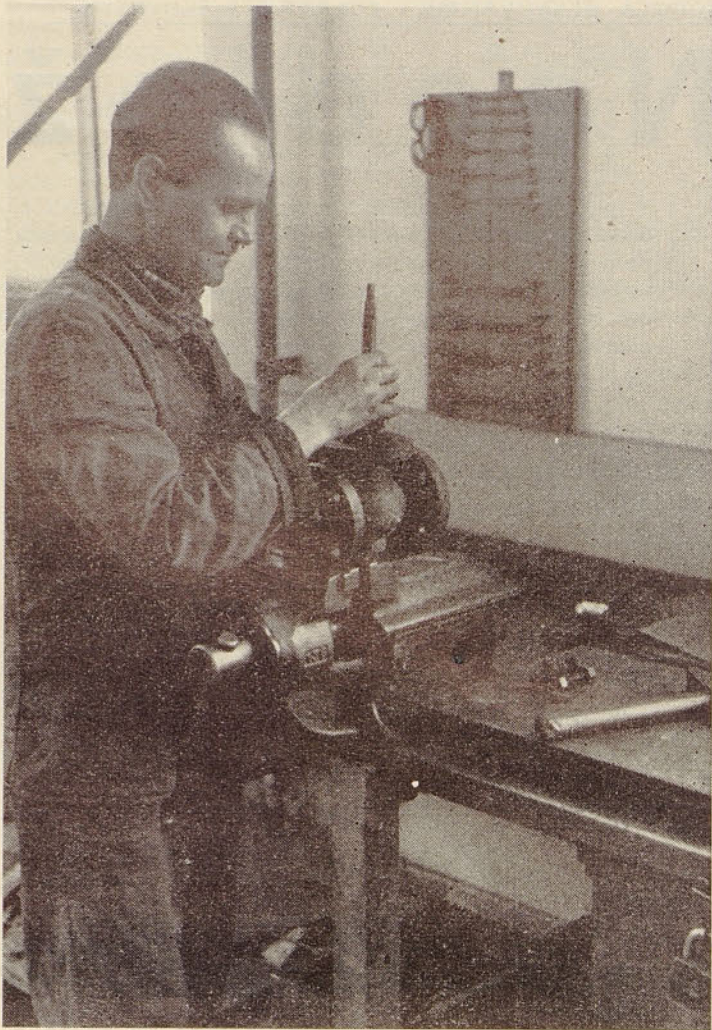
organi upravljanja sprejmejo sklep o naložbi. Sklep je pravno in dejansko sklep organa upravljanja, katerega podlaga je elaborat, strokovno slabo pripravljen; če ob pravilni strokovni obdelavi osnovnih podatkov lahko rezultira le nerentabilnost naložbe, potem je treba zastaviti predvsem vprašanje odgovornosti strokovnih služb in ne toliko organa upravljanja, čeprav je bila odločitev njegova. Organ upravljanja bi odgovarjal, npr. za površen pregled elaborata, za premajhno preverjanje itd. Vsak od subjektov odgovornosti bi moral nositi svoj del odgovornosti v skladu z lastnim deležem pri odločanju, oziroma, z dejanskimi možnostmi.

Da bi lahko razmejili odgovornost, je v samoupravnih aktih treba predvsem opredeliti in natančno določiti naloge in funkcije, pravice in dolžnosti, s tem pa tudi odgovornost — na posameznem delovnem mestu, v strokovnih službah in v samoupravnih organih. Čeprav življenja nikakor ni mogoče povsem zajeti v pravne okvire, pa bo natančnejša označitev nalog in funkcij samoupravnih organov ter drugih subjektov odgovornosti v večini primerov omogočila realizacijo odgovornosti.

Strokovne službe so predvsem odgovorne, tako za strokovno vsebino predlogov za samoupravne organe kot tudi za strokovno izvajanje sklepov samoupravnih organov. Odgovornost strokovnih služb odpade le v primeru, če samoupravni organi sprejmejo drugačne sklepe, kot so jih predlagale strokovne službe, oziroma, če po opozorilu strokovnih služb o problematičnosti takega sklepa ali celo ob odklonitvi odgovornosti za tak sklep in njegovo izvajanje samoupravni organi vztrajajo pri svojem sklepu.

Odgovornost posameznih delavcev, ki delajo v strokovnih službah, je pravno sedaj že urejena. Nānje se nanašajo vse tiste določbe predpisov, ki veljajo tudi za določitev odgovornosti ostalih delavcev v rednem delovnem procesu. Podobno velja tudi za vse posamezne strokovne delavce, ki delujejo v kolegijskih strokovnih organih.

Med subjekte, ki nosijo že po sedanji zakonski ureditvi, razen strokovnih služb, del odgovornosti in imajo pomemben vpliv v delovnih organizacijah, moramo prišteti vsekakor tudi direktorja. Direktor je prvenstveno odgovoren za pravilno poslovanje delovne organizaci-

Ivan Petrovič pri brušenju ventila

je, izvršuje sklepe organov upravljanja, zastopa in predstavlja delovno organizacijo, razen tega pa tudi nadzira zakonitost delovanja organov upravljanja. Za svoje delo je odgovoren delovni skupnosti, glede zakonitosti dela organov upravljanja pa je odgovoren tudi družbeni skupnosti.

Temeljni zakon o podjetjih daje v svojem 54. členu direktorju določene pravice v zvezi z zadrževanjem aktov organov upravljanja, o katerih misli, da nasprotujejo zakonu ali splošnemu aktu podjetja. Vprašanje odgovornosti direktorja za zakonitost sklepov organov upravljanja je torej mogoče določiti le v primeru, če direktor krši določbe omenjenega člena, če torej ne ukrepa pravočasno in skladno z zakonom. Direktor sme najprej le opozoriti organ upravljanja, ki je akt izdal, o nezakonitosti akta, akt pa s tem ne more izvršiti. Če organ vztraja pri svojem aktu, je direktor dolžan predlagati pristojnemu državnemu organu, da ta odloči o zadržanju akta. S tem je direktor razrešen svoje odgovornosti.

Za zakonitost dela organov upravljanja po obstoječih predpisih odgovarja neposredno samo direktor — organi upravljanja odgovarjajo le politično —; njegova odgovornost je že določeno urejena. S tem je v pozitivni zakonodaji posredno uresničena tudi odgovornost za zakonitost dela organov upravljanja. Glede na to se zastavlja vprašanje, ali je zunaj

te odgovornosti direktorja in že obstoječe preventive sploh še treba urediti tudi neposredno odgovornost organov upravljanja?

Na vprašanje je treba dati pritrdilen odgovor. Temeljni zakon o podjetjih obravnava kot prvo le akte podjetja, ki nasprotujejo zakonu ali splošnemu aktu, ne pa odgovornost za škodljive ali napačne poslovne odločitve, ki torej ostajajo nesankcionirane, če seveda posredno materialno ne prizadenejo vsega delovnega kolektiva. Nadalje gre tu za primere, ko organi upravljanja ne spoštujejo predpisov temeljnega zakona o podjetjih o pristojnosti direktorja. Predvsem pa pridejo v poštev primeri, ko direktor kljub nezakonitosti aktov ne nastopi, čeprav bi moral. Po sedanjih predpisih prevzame v takem primeru odgovornost direktor sam, ne pa tudi neposredni kršilci predpisov, čeprav so znani, kar je v nasprotju s splošno sprejetim načelom individualne, t.j. krivdne odgovornosti.

Če bi v prihodnji ureditvi postali tudi organi upravljanja popolno odgovorni za svoje delo, bo treba razmejiti njihovo odgovornost od odgovornosti direktorja v skladu z dejanskimi pristojnostmi, katere imajo po zakonih in samoupravnih aktih delovnih organizacij. Ne glede na stopnjo in vrsto odgovornosti direktorja bodo morali organi upravljanja tudi sami odgovarjati neposredno. K. n.

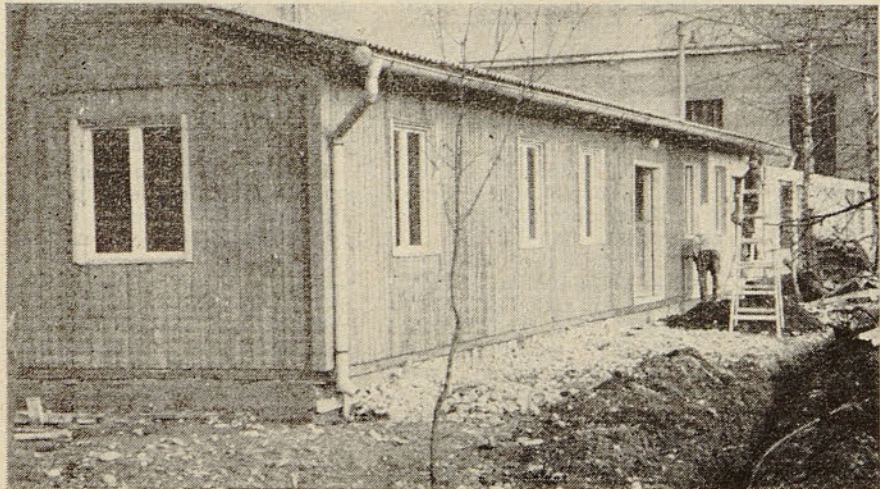
Vsi ali zgolj posamezniki?

(Nadaljevanje s 3. strani)
HTV službi v našem podjetju. Odločiti se bo treba za strožje kriterije, če pač drugače ne bo zalego — tudi po samoupravnih organih, kajti te dolžnosti nam ne nalagajo samo naši zvezni in republiški predpisi o varstvu pri delu, marveč tudi naša zavest, da smo v to že vložili mnogo sredstev in da nam varovanje zdravja in življenj mora še vedno nekaj pomeniti. Odločno se je treba zavzeti za to, da vsaj na tem področju ne bo nobenih razlik med delavci iz proizvodnje in ostalimi, ki prihajajo iz kakrš-

nih koli razlogov v obrate; tudi drugim izven podjetja ne smemo dovoliti, da bi se neza-varovani sprehajali po obratih in oddelkih, še predvsem tam, kjer je nevarnost za nesreče največja.

Če bomo spoštovali naše predpise vsi enako, potem bomo dosegli tisto, kar je tudi osnovni smoter službe varstva pri delu, samoupravnih organov in končno tudi nas samih, saj ne smemo nikomur in nikoli dovoliti, da bi kršil sprejete predpise in zakone!

M. F.

Novi delovni prostori Hidromontaže v TGA

Pridobivanje galija iz aluminatnih lugov

Boksiti, iz katerih pridobivamo našo glinico, vsebujejo tudi določene količine galijevih spojin.

Galij je zaradi sorodnih kemičnih lastnosti, kot jih ima aluminij, reden spremljevalec aluminijevih spojin v naravi. Vsebnost Ga_2O_3 v posameznih boksitih niha med 0,0025 do 0,01 %. Ta razmeroma zelo nizka prisotnost galija še ne bi dovoljevala gospodarno predelovanje, če se ne bi galij pri Bayer procesu močneje nakopičil v aluminatnih lugih. Galijev hidroksid, ki je v boksitih, se pri proizvodnji glinice skupaj z aluminijevimi hidroksidi raztopi v lužini, torej preide v lužino. Pri dekompoziciji aluminatnega luga pa zaradi svojega bolj kislega karakterja v taki meri ne izpade iz lužine, kot aluminijev hidroksid. Zaradi tega se galij kopiči v krožeči lužini, dokler ne doseže 0,15 do 0,35 g Ga_2O_3 /lit. To pa pomeni že 50 do 100-kratno obogatitev glede na prisotnost v boksitih.

Pri današnji svetovni proizvodnji aluminija okrog 8 milijonov ton in pri povprečni prisotnosti 0,005 % Ga_2O_3 v boksitih lahko izračunamo, da je možno letno pridobiti iz aluminatnih lugov okrog 1.300 ton galija. Za pridobivanje ta-

3. Izpadanje aluminijevih hidroksidov v obliki kalcijevega aluminata.
4. Direktno elektrolitsko pridobivanje galija iz aluminatnega luga.
5. Izločanje galija s pomočjo zamenjave aluminatnega luga z natrijevim amalganom.

Z dodatkom solne kisline se molarno razmerje aluminatnega luga tako močno zniža, da z mešanjem in naknadnim cepljenjem izpade večji del aluminijevega hidrata iz luga. Pri tem pa izpade le majhen del galijevega hidroksida (približno 3 %). To dodajanje solne kisline in izpadanje hidrata ponavljajo tako dolgo, dokler prisotnost galija ne naraste na 20 % A_2O_3 v lugu. Tako pridobljenemu ostanku luga dodajo pribitne količine solne kisline. Nastali galijev klorid nato izločijo s pomočjo ekstrakcije z etrom. Po dodatku vode se galijev klorid loči od etra, iz te vodne raztopine pa z žveplovodikom izločijo še vse težke kovine. Nato z dodatkom lužine to kislo raztopino spremenijo v alkalno in galij elektrolitično izločijo iz raztopine.

vsebuje do 2,5 % galija in ga potem topimo v čisti lužini. Preden dajo lužino na elektrolizo, eventualne primesi še izločijo z natrijevim sulfidom v alkalni in žveplovodikom v solno kisli raztopini. Nato galij izpade iz alkalne raztopine ob dodatku ogljikove kisline kot grobo kristalizirani galijev hidroksid. Da bi pridobili čim bolj čisti proizvod, opisani postopek še enkrat ponovijo. Galijev hidroksid potem raztopi-

jo v natrijevi lužini in elektrolitično pridobijo galij na platinastih elektrodah. Tudi po tem postopku pridobljeni galij ima čistočo 99,999 %.

Dejansko pridobljene količine galija so kljub dobro izpolnjenim proizvodnim postopkom majhne, ker je tudi možnost za uporabo galija razmeroma majhna. Galij uporablja jo za izdelavo zlitin z zelo nizkim tališčem, iz teh zlitin potem izdelujejo n.p.r. varoval-

ke. Galijev klorid uporabljajo kot katalizator v kemični industriji. Galijev tartrat je zdravilo, uspešno v borbi s tropskimi boleznimi. Najbolj je razširjena uporaba galija v industriji polprevodnikov, kjer ga uporabljajo za izdelavo kontaktnih zlitin in v obliki intermetalnih spojin (n.p.r. galijev antimonid) kot surovino za izdelavo polprevodnikov. Galij, uporabljan v te namene, pa mora biti izredno čist.

Napake pri kaljenju

(VZROKI, ODPRAVE)

Žemo z žago, prebrusimo ali prestružimo.

Premajhni surovi odrezki

Neredko se pojavljajo na izdelku mehka mesta, ker pri kovanju ali valjanju kosih ni bila dovolj globoko (1 do 2 mm) odstranjena mehka površina, ki je nastala zaradi razlogljenja pri kovanju in valjanju.

Nepravilna atmosfera v peči

Mehka mesta se pojavljajo tudi, če prihaja plamen v peči v neposredni stik s predmetom, ki se s plamenom razlogliči. Zato je potrebno s šamotno opeko ali z nezgorljivo pločevino plamen pravilno voditi. V pečeh z lesnim ogljem se dogaja, da se predmet, ki je pokrit z ožganino, kali neenakomerno in ima mehka mesta. Delno razlogljenje površine predmetov, ki naj se kalijo, izvajajo tudi v izrabljenih ali nepravilno sestavljenih solnih kopelih. Tudi na predmetu prilepljen svinec pri ogrevanju v svinčni kopeli lahko povzroči pri kaljenju (gašenju) mehka mesta.

Prenizko, prekratke gretje

Ne samo prenizke temperature, tudi premalo časa trajajoče ogrevanje lahko privede do kalivnih napak. Nezadostno trdoto, še bolj pa veliko krhkost, povzroča predolgo gretje ob sicer pravilni temperaturi. Samo z natančnim upoštevanjem predpisov se lahko temu izognemo. Premehko kaljene kose je mogoče popravljati; prežganih, prekrhlih pa večinoma ni mogoče več rešiti. Predvsem pa je potrebno pred ponovnim kaljenjem predmet skrbno izžareti. Drugačna pogostna napaka je, da ne izžarjajo predmeta, čeprav nahajamo takorekoč v vseh kaljih notranje napetosti in razlike v gostoti, ki izvirajo od kovanja oziroma valjanja. Z izžarjevanjem dosežemo izravnanje, zato ga ne smemo opustiti.

Napačna poprejšnja toplotna obdelava

Volumen neizžarjenega jekla se pri kaljenju v večji meri spreminja kakor pri pravilno žarjenem jeklu. Strokovno žarjenje povzroča namreč spremembo karbidnega v kalivni ogljik, katerega enakomerno razdelitev v jeklu moremo doseči z žarjenjem. Sicer ima žarjeno jeklo nekoliko bolj debelozrnato strukturo, vendar s kaljenjem spet dosežemo finejšo strukturo. Pripomniti je treba, da se zastran tega jekla obnašajo zelo različno.

Kdaj nastaja pri kaljenju zvrženje?

Kalivno zvrženje (krivljenje) iz-

vira največkrat iz nezadostnega žarjenja. Predvsem moramo predmet pri občitljivih jeklih in zapletenih oblikah poprej žariti. Vzroki zvrženja so nadalje neenakomerno ogrevanje predmeta, prehitro ogrevanje ali tudi previsoko ogretje. Nadalje povzročajo zvrženje prevelike razlike v debelinah sten predmeta oziroma prereзов, pa tudi pomanjkljivo ali nepravilno pokrivanje zapletenih mest na predmetu, bodisi pri ogrevanju ali pri gašenju (hlajenju). Tudi nepravilno gašenje lahko povzroči deformacije. Pri oblikovanju predmeta se je treba izogibati ostrim pregodam in večjim spremembam prereza, sicer se predmet pri kaljenju pretrga in poči.

Kako preprečujemo razpoke?

Zelo važno je enakomerno ohlajanje predmeta pri gašenju. Tanjša mesta predmeta se hitreje ohlajajo; tako nastajajo razlike v napetosti, ki zelo povečujejo nevarnost za razpoke. To lahko preprečujemo na različne načine, bodisi, da tanjša mesta predmeta namažemo z glino, steklarskim kitom ali kalivnim testom ali pa ga ovijemo z azbestom, žico ali s posebnimi pločevinastimi pokrovi. Kateri način bomo upraveljali, je odvisno od posameznega primera.

Omenjene zaščite zadržujejo prehitro hlajenje na nevarnih mestih. Kot pravilo naj velja, da je treba predmet za debelejšim koncem najprej potopiti v gasivno tekočino. V splošnem se z večjim odstotkom jeklu legiranih kovin zmanjšuje toplotna prevodnost jekla. Zaradi tega so močno legirana jekla še občutljivejša, tako pri ogrevanju kakor pri gašenju; zato jih je treba ogrevati previdno in počasi, pa tudi počasi gasiti oziroma hladiti. Najprej nastajajo razpoke, če predmet damo neposredno v kalivno peč, brez poprejšnjega gretja. Če ni drugačnih navodil po dobavitelju jekla, naj se predmeti počasi grejejo vnaprej na 400°C do 500°C, nato ogrevajo prav tako počasi na 750 do 800°C in nato hitreje na temperaturo 20 do 30°C izpod kalivne temperature. Ko je predmet ogret skozi in skozi, naj hitro preide na kalivno temperaturo, vendar je treba pri tem postopku paziti, da ogrevanje ne traja predolgo.

Tudi naoglicenje, bodisi pri gašenju ali pri ogrevanju v ogljenem ognju lahko privede do razpok.

Gasivno kopel je treba stalno mešati ali pa predmet enakomerno premikati po kopeli, ker samo tako lahko preprečimo mehka, nekvalitna mesta. Tudi predčasno zaključevanje gasivnega postopka lahko povzroči razpoke, oziroma neenakomerno trdoto predmeta.

H. V.

Maks Korošec pri struženju

kih, razmeroma velikih količin galija so po drugi svetovni vojni razvili več tehnoloških procesov. Težave pri pridobivanju povzročajo predvsem velika sorodnost kemičnih lastnosti obeh elementov (galija in aluminija) in pa potreba, da bi ob pridobivanju galija aluminatna lužina ostala še naprej uporabna za nadaljnjo uporabo v proizvodnji glinice. Kot najbolj primerne so izbrali naslednje postopke:

1. Obarjanje aluminijevih hidroksidov s solno kislino lako dolgo, dokler prisotnost galija v lugu ne naraste na 20 % Ga_2O_3 v primerjavi z Al_2O_3 .
2. Obarjanje aluminijevih hidroksidov z ogljikovim dioksidom do približno enake stopnje obogatitve.

Lahko pa galij elektrolitično izločamo iz aluminatnega luga tudi neposredno, ob uporabi anode iz niklja in živosrebrne katode. Galij se z živim srebrom amalgamira in se v njem nabira do prisotnosti cca 1 %. Od živega srebra ločimo galij tako, da amalgam ponovno raztopimo v čisti natrijevi lužini. Iz te lužine potem elektrolitično izločimo galij. Tako pridobljeni galij je zelo čist, saj vsebuje 99,999 % galija.

Podobno lahko pridobivamo galij iz predhodno očiščenih aluminatnih lugov s pomočjo natrijevega amalgama. Pri tem nastane suspenzija galijevega amalgama v živem srebri. S filtriranjem ločimo galijev amalgam od živega srebra. Tako pridobljeni amalgam

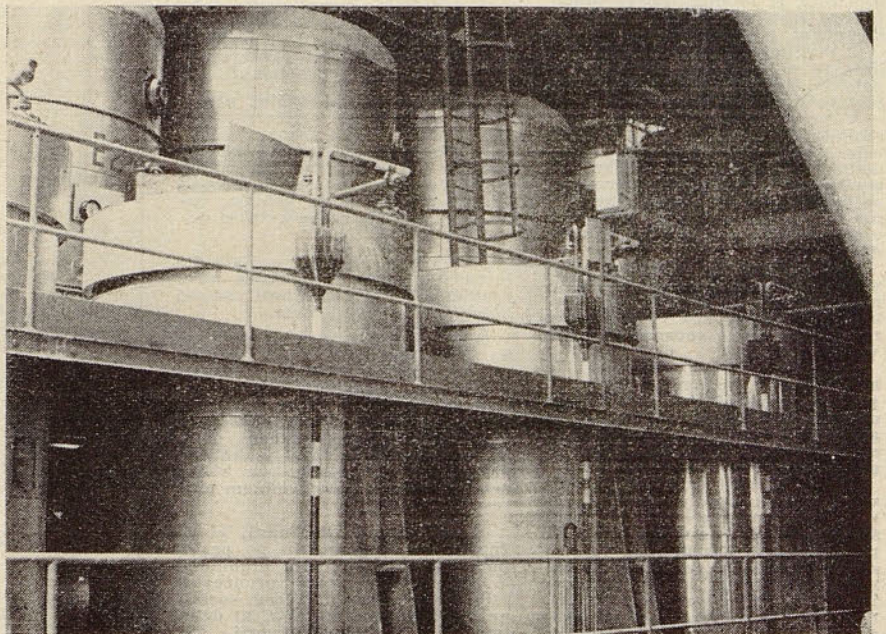
je koristno vprašati izdelovalca glede postopka za kaljenje. Nepravilno obrezovanje zahtevanega kosa je mnogokrat vzrok za napake, ta pa v splošnem ni znan ne skladiščnikom in ne kalivcem. Večkrat se napravi zarez v palico in se kos odbije. Ta postopek je sicer hiter, vendar nastajajo v bližini lomne ploskve nevidne razpoke, ki se med kaljenjem povečajo in izdelek mora v izmeček. Tudi zarezovanje okrog in okrog z odbitjem v toplem stanju je opravičljivo samo, če pri obdelovanju odstranimo vso lomno ploskev v ustrezni globini. Najvarnejše je, če orodna jekla popolnoma pre-

TELEFONIRANJE

Ce koga kličeš po telefonu, povej najprej svoje ime. To je osnovno pravilo. Ne misli, da mora vsak poznati tvoj čarobni glas. Če tebe kdo pokliče po telefonu in ne pove svojega imena, mu nisi dolžan odgovoriti; s tem bi vsaj naučil vse tvoje klicavce, kaj zahteva vljudnost. Če te kdo dostojno pokliče, ne vprašaj »ha?«, ampak reci »izvolite?«. Ne telefoniraj tako glasno, da te slišijo v Ljubljano brez telefona. Misli na to, da morajo tvoji kolegi delati. Telefoniraj kratko in jedrnato, ker je za delo prav vseeno, kakšno vreme je in da si bil včeraj v kinu.

Težko je človeku biti človek in še to — civiliziran povrh!

Vparilnica

Človek in delo

Človek se bistveno razlikuje od drugih živih bitij! Človekovo delo je v mnogočem drugačno od aktivnosti živali.

Človekovo delo je aktivnost, katero človek opravlja zavestno in plansko, da opravi določeno nalogo.

Aktivnost živali izvira iz osnovnih biotehničnih potreb za hrano, razplod, gibanje itd.

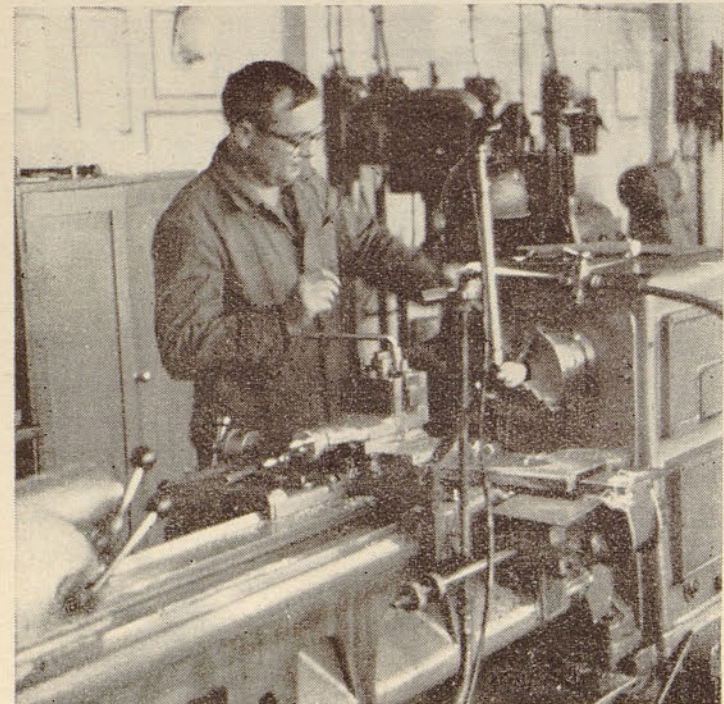
Aktivnost človeka pa je prevladala takšen primarno-pasivni odnos do prirode in ga spremenila v aktivnega.

Skozi svojo zgodovinsko razvojno pot je človek znal postopoma uporabljati svoje organe, predvsem roke in možgane, pa razna delovna orodja. V taki svoji aktivnosti skozi razna razvojna obdobja je človek začel sistematično in načrtno vplivati na prirodo.

noma potisnjeni v ozadje. Na delavca, ki sodeluje v proizvodnem delovnem procesu, so gledali le kot na neizbežen »živi dodatek« k proizvodnim orodjem. Na njega so gledali le z aspekta potrebe, da se nenehno in nujno prilagaja vedno novejšim proizvodnim sredstvom.

Toda tako tehnično izboljšanje proizvodnih sredstev v času razvoja tehnike se je sčasoma odražalo tudi na delavcu-proizvajalcu, ki je bil vključen v delovni proces.

Uporaba tehnično kvalitetnejših proizvodnih sredstev in vse hitrejši tempo dela sta postopno postavljala tudi večje zahteve do organizma delavca. Možnosti za prilagoditev delavca pa so bile omejene zaradi težkih ekonomskih in higienskih razmer, v katerih je delavec živel.

Jože Huzjan pri struženju

Skozi takšen delovni proces v razvoju človeka je prišlo postopoma do združevanja ljudi. Ta razvojna sprememba je s svoje strani dala pečat »ljudski vrsti«.

Človek je tako postal izrazito družbeno-kooperativno bitje. Z delom se je razlikoval od živali, s svojim delom je zagospodaril v prirodi, z delom je umel ustvariti različne tipe socialnih skupnosti.

V času svojega dela človek oblikuje in menja svojo lastno osebnost; zato lahko opravičeno trdimo, da je zgodovina človeka pravzaprav zgodovina njegovega dela!

Zaradi važnosti problematike, vezane s »človekovim delom« v individualnem in družbenem življenju človeka, je začel človek raziskovati z vso pozornostjo to področje svoje delovne aktivnosti.

Človek je bil nekoč domala popolnoma zanemarjen udeleženec »delovnega procesa«, pa čeprav ga je sam ustvarjal.

Danes je človek kot neposredni proizvajalec raznih dobrin v središču interesne sfere vseh onih, ki raziskujejo »ljudsko delo« — od njegovega tehničnega aspekta do njegovih družbenih reperkusij.

Danes je človek postal važen činitelj v delovnem procesu, v ožjem in v širšem smislu, ker direktno ali indirektno določa stopnjo proizvodnje in se vse bolj pretvarja iz »mehaničnega« proizvajalca v pobudnika in kontrolorja delovnega procesa.

Z družbenega in humanega stališča ne more organizacija ljudskega dela imeti za smoter samo go-lo povečevanje proizvodnje.

V procesu dela moramo danes stremeti za tem, da imamo visok učinek dela ali da vseeno maksimalno razbremenimo človeka — proizvajalca in da ga znamo kar najbolj zainteresirati za sodelovanje v proizvodnji in za potrošnjo v proizvodnem procesu ustvarjenih dobrin.

Pri raziskovanju problema »človekovega dela«, proizvodno-delovnega procesa in organizacije proizvodnje je človek v času svojega razvoja že davno spoznal delo kot važen faktor.

Problem delovne storilnosti je bil reševan v različnih etapah. V prvi razvojni fazi veda, ki se ukvarja s problemom dela — ergonomija ali ergologija — se zanimala izključno samo za tehnične probleme.

Delovno storilnost v tej razvojni fazi poskušajo povečati z odkrivanjem novih proizvodnih sredstev in z izboljšanjem tehničnih pogojev dela. Zaradi tega je bila znanost o delu v tem času le domena tehničnega kadra (inženirjev, tehničarjev in izumiteljev). Problemi, ki so vezani za človeka-delavca-proizvajalca, so bili popol-

Tako lahko rečemo, da problematika dela — iz praktičnih razlogov preglednosti — bazira v glavnem na naslednjih raziskavah:

- področje raziskav tehničnih pogojev dela. Na to področje spada predvsem izboljšanje tehnoloških procesov in organizacija objektivnega delovnega okolja.
- Področje raziskav družbeno-ekonomskih pogojev dela. V to skupino spadajo problemi ekonomske-tehničnega in pravnega značaja dela.

- Področje raziskav o vplivu dela na človeški organizem in o vplivu telesnih (fizioloških) kvalitativnih delavca na delovni učinek. S temi problemi se ukvarja higiena in fiziologija dela.
- Področje raziskav psihičnih svojstev delavca in odnosa med osebnostjo delavca in dela. To vrstne probleme raziskuje predvsem psihologija dela, v nekem smislu pa tudi pedagogija dela.

Na vsak način pa moramo poudariti, da so vsi ti različni delovni aspekti med seboj najožje povezani.

Vsaka sprememba v edinstvenem dinamičnem odnosu človeka in dela oz. človeka do dela se nujno zrcali na vseh komponentah tega odnosa in zaradi tega je pri reševanju te problematike, katero človekovo delo izziva, neizbežno in potrebno sodelovanje inženirja, ekonomista, zdravnika in psihologa.

V začetku industrijske izgradnje naše domovine je bil v ospredju predvsem tehnični aspekt pri organizaciji dela, čeprav je bila humanizacija dela smoter.

Danes pa, ko so ustvarjeni vsi važnejši tehnični pogoji za moderno proizvodnjo, je nujno potrebno, da pri organizaciji dela odigra človek-proizvajalec primarno vlogo in mora biti zato postavljen v prvi plan.

Torej: humani aspekt dela mora biti, oziroma, postati glavno vodilo pri organizaciji vse naše proizvodnje!

IH

Zaščita oči

Pri zaščiti oči mislimo predvsem na ustrezna zaščitna očala različnih izvedb. Očala spadajo med tiste dele opreme, ponujane v najrazličnejših izvedbah. Načeloma lahko omenimo tele modele:

1. Očala s širokim zornim poljem in s samo enim, ustreznim velikim steklom.
2. Normalna očala z dvema stekloma in brez stranskih ščitnikov.
3. Zaščitna očala z enojnimi in dvojnimi stekli.
4. Očala proti sevanju (slepeča luč, ultravijoličasta, infrardeča svetloba).
5. Zaščitna očala proti kemičnim snovem; ta morajo biti zlasti kemično odporna.
6. Zaščitna očala proti plinom, param, prahu, dimom, megli; ta varujejo oči z vseh strani in se tesno prilagajo na kožo.
7. Zaščitna očala proti odletajočim delcem in drobcem. Bodo naj zlasti mehanično trdna; za skrajne obremenitve so izdelana iz žične mreže.
8. Zaščitna očala proti tekočinam naj tesnijo proti brizgom in naj tako trdno sedijo, da jih tudi pljuski tekočine ne more odtrgati z obraza.

Zaščitna očala so večinoma iz plastičnih mas, stekla, kovine, gumija in podobnih snovi in naj imajo naslednje lastnosti: prilagajo naj se k vsakemu obrazu, imajo naj čeden videz, lahke naj bodo; zorne šipe morajo biti optično brezhibne. Material, iz katerega so izdelana, naj bo zelo dobro prenaša, naj bo higieničen, izvedba naj dopušča veliko in dobro zorno polje v splošnem, zlasti pa navzdol. Pod njimi naj bo prostor za korekcijska očala v primerih, ko je to potrebno; zaščitna očala naj se ne rosijo in naj bodo odporna proti udarcem. Zorne šipe naj se ne drobijo, naj se zlahka ne opraskajo, naj bodo mehanično odporne, nedrobljive, varne proti pljuskom, ne smejo tiščati, ne vtiskavati niti zarezovati.

-K

Obrekovanje

Ne samo tisti, ki obrekuje, ampak tudi oni, ki posluša, je udeležen. Povej vsakemu v obraz, kaj o njem misliš. Ne misli, da si poseben junak, če pripoveduješ to tretjemu. Ne klepetaj o vsem in povsod, predvsem pa ne o službenih zadevah. Ne stikaj po tujih predalih; seveda je izjema, če je kolega bolan in moraš poiskati pri njem pomembne spise.

MALICE

Smrdljivi siri, čebula in česen prav dobro teknejo, vendar je bolje, če jih uživaš doma. Močno »dišeča« jedila niso primerna za malice v službi.

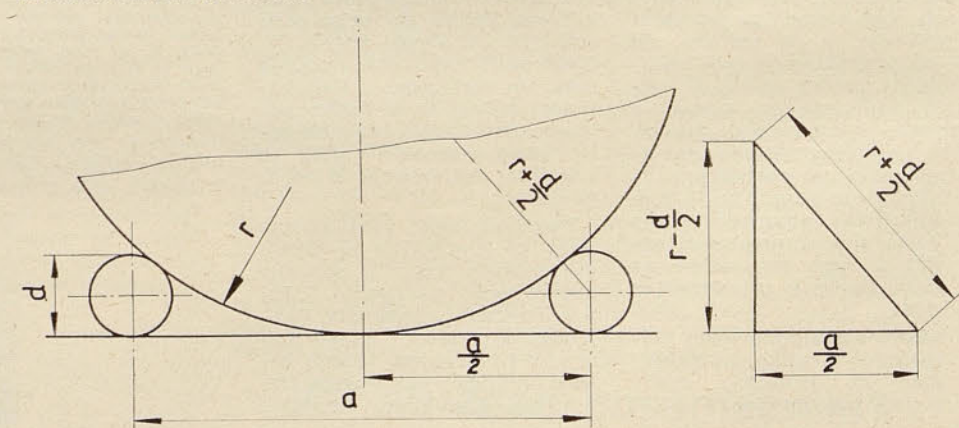
ŠEF

Šefi so različni. Nekateri mnogo dajo na tako imenovano etiketo, drugi te zopet sprejmejo z nogami na mizi. Ti bodi vedno dostojen, tako s prvim kakor z drugim. Če prideš v šefovo sobo, stoj, dokler ti šef ne ponudi stola; vseeno, če si tovariš ali tovarišica. To pa ne velja za sekretarko. Ta sme takoj sedeti, če jo kliče šef na diktat, in tudi ne vstane, če pride obisk. Če pride šef v sobo uslužbencev, tovarišice ne vstajajo tudi, če jim da roko. To velja za obiske strank. Ni vljudno, če šef zmerja uslužbenca vpričo skupnosti, pa čeprav ima povod za to. To naj opravi med štirimi očmi; ne bo nič manj učinkovalo.

DOLOČITEV FREMERA OZIROMA POLMERA PRI ZLOMLJENIH ZOBNIKI IN RAZNIH DRUGIH OKROGLIH DELIH

Praktik v delavnici je večkrat pred problemom, kako določiti premer zlomljenih okroglih delov. Dasi ravno ima na razpolago vse zlomljene dele, katere lahko na licu mesta skupaj zloži, je naloga zelo težavna. Zaradi zlomljenih delov često dobimo nepravo mero. Seveda, še težji je problem, če ima praktik na razpolago samo en zlomljeni del, kar pa se največkrat zgodi. V takem primeru lahko določimo premer »D« tako, kot je prikazano na sliki 1.

Ustrezni oziroma merjeni kos postavimo na ravno ploščo (ploščo za tuširanje). Na obeh straneh merjenega komada podložimo dva okrogla komada (imeti morata enak premer »d«) in zmerimo njun odmik. Če zdaj odštejemo od merjene razdalje premer »d«, dobimo mero »a«. S pomočjo te mere lahko določimo polmer »r«, oziroma, premer »D«, če poznamo Pythagorov izrek: ENAČBO POSTAVITI ROČNO

KURJENI PLOČNIKI

V središču norveškega mesta Alesunda je preteklo zimo dalo 50 hišnih lastnikov montirati električno kurjavo pod pločniki pred svojimi hišami. Kljub izredno hudi zimi so bili kurjeni pločniki vso zimo brez snega in ledu. Samo pri izredno hudem mrazu kurjava ni zadostovala, da bi takoj stopila sneg in led. Mestna uprava bo sedaj s sodelovanjem združenja norveških elektrarn raziskala, kolikšno temperaturo mora imeti kurjava, da bi ostali pločniki suhi pri vsakem mrazu.

$$\left(r + \frac{d}{2}\right)^2 = \left(r - \frac{d}{2}\right)^2 + \left(\frac{a}{2}\right)^2$$

$$r^2 + r \cdot d + \frac{d^2}{4} = r^2 - r \cdot d + \frac{d^2}{4} + \frac{a^2}{4}$$

$$r \cdot d = \frac{a^2}{4} - r \cdot d$$

$$2rd = \frac{a^2}{4}$$

$$r = \frac{a^2}{4 \cdot 2 \cdot d} = \frac{a^2}{8d}$$

Naš potopis

Potovanje čez Atlantik

Po enournem postanku in ogledu trgovine na aerodromu v Shanonu se zopet vkrčamo. Zalet po stezi in že se dvignemo nad morje. »Na svidenje, Evropa,« si zaželim.

Irska obala je čudovita. Vse polno je rtov in zalivov, a obala je peščena. Vsaj ta del, ki je v mojem vidnem krogu. Hitro izginja irski otok in končno ni več sledu kopne zemlje.

Vse gre po sreči. Plavamo v višini 11400 m. Pod nami je voda, sama voda, kamor seže oko, le tu in tam kak oblak. Kakšne pol ure se že vozimo. Nebo nad nami je temno, domala črno. Sele niže, daleč na obzorju prehaja v modro in se zliva v modrino morja. Meje med enim in drugim ne morem določiti. Iz nasprotne strani prileti letalo. Za seboj pušča prelepo meglico, vso nakodrano. Ta se vedno bolj razteguje in redči, a nazadnje izgine.

Ze štiri ure je minilo, odkar smo vzleteli iz Irske. Nad oceanom so gosti neprodorni oblaki. Morja ni videti, čeprav vem, da smo nad njim. Vožnja vseeno ni dolgočasna. Začutim rahlo drhtenje. Zdi se mi, kot da bi mi kdo valil drobno kamenje pod nogami. Občutil sem to že večkrat, a tokrat veliko močnejše. Pogled mi je obvisel na motorjih. Oba motorja drhtita in se zibljeta. Glas iz zvočnika nas opozori, naj se privežemo.

Strašno tesnobo začutim v sebi. Noge so mi svinčeno težke. Drsimo niže! Pritisk v ušesih traja le nekaj sekund, potem se vse umiri. Letalo ne podrhtava več. V njem je popolna tišina. Sele sedaj, ko mi je odleglo od prestopnega strahu, pogledam po ljudeh. Vsi sedijo na svojih mestih, brez besed. Izgleda, da prestajajo enako krizo kot jaz.

Vse je dobro. Pomenki med potniki spet stečejo in nekateri se celo »sprehajajo« po letalu. Potem — ponovno drhtenje. Spet sem nemiren v sebi. To podrhtavanje mi je načelo živce. Zopet je mir. Ure tečejo prav počasi. Dosedaj mi je še kar minilo, a zdaj ne gre in ne gre. Pomirim se, ko vidim druge.

Postrežejo nam z večerjo. Manjši obrok s čajem mi ne tekne najbolje. Pojem, kolikor morem, potem zopet zrem skozi okno. Peljemo se proti zahodu. Ze ves čas iz Irske sledimo soncu. Pod nami je prelepo. Gosti, od sonca osvetljeni oblaki se zdijo kot sveže zapadli sneg. Samo še smučarje bi moral zagledati in bi verjel. Iz te beline se tu in tam dvigajo vrhovi temnejših oblakov kot nekakšen planinski masiv. Prav razločno vidim senco, katero mečejo po teh snežnobelih in lesketajočih se poljanah. Daleč naprej se prikaže morje. Voda in nebo — vse je spojeno. Čez čas vse izgine na levi v nekakšnem ogromnem trikotniku modrine in neskončnosti. Človeške oči so veliko preslabe, da bi prodrle v tako daljavo.

Polnoč je, a pod nami se še vedno vse koplje v soncu. Kar oddahnem si, ko zvem, da smo nad Ameriko. Vsi napenjamo oči, da bi našli kakšno odprtino v oblakih, a nič. Sele čez kakšno uro se pretrgajo in opazim dolge proge. Verjetno ceste.

V letalu vse zaživi. Vsi smo že nestrpni. Komaj čakamo, da bi začutili trdna tla pod nogami.

Ura je 1.20 zjutraj. »Pažnja, prosim,« se je oglasila stewardesa. »Čez deset minut se bomo spustili na aerodrom v Toronto. Prosim vas, da se privežete. Ura po lokalnem času je 20.20.«

Pripašem se in čakam. Spuščamo se niže in niže. Letimo proti oblakom, ki izgledajo kot kakšne prepadne stene. Prav grozeče temnosive barve so. Ze se »zarijemo« v nje in za trenutek ne vidim ničesar. Napenjam oči, da bi prodrli skozi to sivino, a zaman. Zopet se dvigamo, potem padamo. Zdi se mi, kot da se vozimo med samimi prepadi in skalami. Krožimo v levo in desno, a pristanka ni, čeprav je že poteklo več kot 20 minut. V gostem, temnem oblaku na levi zažari ognjena veriga: prvič, drugič. Tako zelo blizu je, da bi jo lahko domala z roko zagrabili. Kaj še reš ne bo miru? No, končno le zagledam zemljo pod nami. Le še malo!

Dva ali trije potniki se mučijo na sedežih. Zelodci jim niso prenesli več kot polurni manever.

Dve je ura. Pristajamo. Vsi smo srečni, ko se stroji umirijo. Drug za drugim zapuščamo letalo.

Na carini nam pregledajo dokumente in izročijo prtljago. Pred izhodom nam še površno preiščejo kovčke. Izgleda, da jih zanimajo le steklenice, a za drugo jim ni dosti mar. Potem pa — vsakdo ima koga, ki ga pričakuje in čaka.

TORONTO

leži na jugovzhodu Kanade v provinci ONTARIO ob enakoimenskem jezeru. Je eno od velikih industrijskih središč. Mesto se razpreda po obsežnem, pretežno ravnem območju. Premera mu nisem mogel določiti; morda 40, morda 50 ali še več kilometrov. Enotno sliko sem si lahko ustvaril šele pozneje, ko sem ga na veliko »prekrižaril«.

Nasprotno evropskim mestom je Toronto (razen centra) izredno razvlečen. Zdi se mi, da bi z našim načinom naseljenosti mesto zavzelo najmanj polovico manjšo površino. Glavno besedo pri tem ima verjetno njihov visok življenjski standard. Dobri zaslužki omogočajo vsakemu zaposlenemu nakup hiše, opreme in drugih stvari v zelo kratkem času. Težnji vsakogar za lastno hišo je verjetno pripisati takšen način »sejanja« hiš po mestu in okolici. Kako torej mesto izgleda? Težko je to točno opisati ob tolikšni pestrosti.

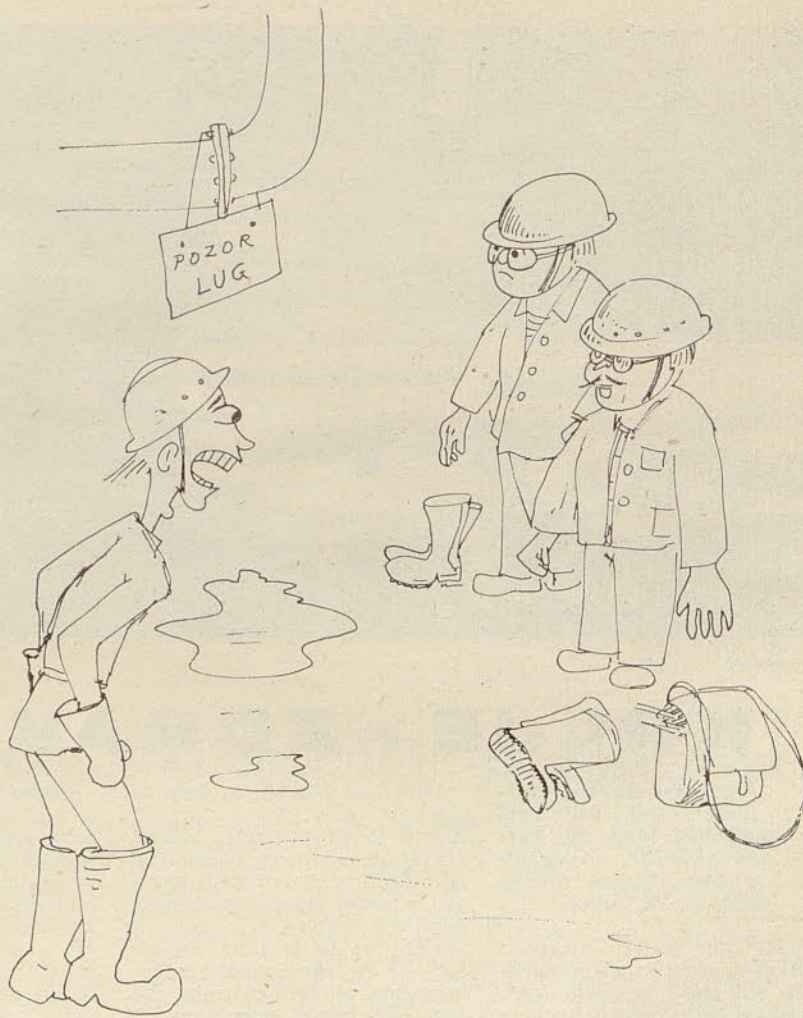

Pogled na center Toronta. V ospredju je mestna hiša.

Središče mesta z mestno hišo (CITY HALL) in ostalimi poslovnimi poslopji daje veličasten vtis. Siroko cestišče se kar nekam zoži med temi 20 in večnadstropnimi velikani. Kot iz temnega marmorja grajene stolpnice, njim naproti beli giganti, a med nje je tu in tam vrinjeno poslopje kot neki dvorec. Pečat vsemu daje mestna hiša polkrožne oblike. Mesto je razdeljeno na dva dela: vzhod in zahod. Loči ju mejna cesta. Glavne ceste skozi nje tečejo vzporedno, vse zaradi lažje orientacije. Ulice in hiše izven centra se zelo razlikujejo med seboj. Toliče raznolikosti si nikoli nisem mogel predstavljati. Hiša do hiše, z malo travice, rožami ali kakšnim drevescem pred njo. Izgledajo, kot da so sestavljene iz »lego« kock; ena je rumena, z rdečo streho in modrimi okni, naslednja rjava z belimi okni, ograjo in stopnicami. Kombinacije barv so včasih prav drzne. Težko je najti dve enaki stanovanjski hiši v eni ulici.

(Nadaljevanje prihodnjic)

- dobro, kje pa imate zaščitne rokavice?
- ja, kaj nam pa bo to zdaj, saj je že toplo.

Kaj vemo o zboru delovnih ljudi?

Ko smo se pred nekaj meseci pripravljali na volitve samoupravnih organov v našem kolektivu, smo med drugim tudi mnogo razpravljali o uveljavitvi XV. ustavnega amandmaja, ki je prinesel vrsto novih in korenitih sprememb; te pa prav gotovo niso bile povsem jasne slehernemu našemu neposrednemu proizvajalcu.

Prav zato bomo skušali danes v nekaj vrsticah spregovoriti o vlogi in delu nekaterih organov, oziroma se bomo skušali približati seznani s tem, kaj je zbor delovnih ljudi in kakšne so sploh njegove naloge v vsakdanji samoupravljaljski praksi.

V eni od prejšnjih števil našega glasila smo se natančneje seznanili o samem XV. ustavnem amandmaju, ker pa je v zadnjem času v našem sindikalnem tisku vse več razprav na temo »AMANDMA V PRAKSI«, se bomo tudi mi na kratko vključili v del teh razprav, saj je to za dobro samoupravljanje še kako nujno in potrebno tudi pri nas, kajti dober upravljaev v svoji delovni organizaciji je le lahko samo tisti član, ki je dober seznanjen z vsemi načini delavskega samoupravljanja v praksi.

Z uveljavitvijo XV. ustavnega amandmaja za spremembo ustave SFRJ je načelo neposrednosti dobilo nove vsebinske razsežnosti, katere je treba temeljito spoznati in se z njimi seznaniti. Tekst amandmaja namreč poudarja uresničevanje samoupravljanja v organizacijah združenega dela v sestavi delovne organizacije. Če bolj natančno pogledamo temeljni zakon o podjetjih, bomo lahko med drugim našli tudi to, da je ta pomembna sprememba opredeljena nekako takole: »Člani delovne skupnosti uresničujejo samoupravljanje v organizacijah združenega dela v podjetju (v delovnih enotah in drugih oblikah združenega dela), izvajemski tiste pravice in dolžnosti, za katere je nujno potrebno, da jih opravljajo člani delovne skupnosti podjetja neposredno in po organih podjetja, ker s tem zagotavljajo pogoje za delo podjetja kot celote.

Iz tega torej lahko jasno vidimo, da podjetja upravljajo člani delovne skupnosti neposredno in po svojih organih, katerim zaupa posamezne funkcije upravljanja. Smisel samoupravljanja je torej v tem, da je vsaka odločitev praktičen odraz interesov delovne skupnosti, katere torej odloča z lastno voljo; izrazi jo sama z referendumom ali na svojem sešanku, katerega drugače torej imenujemo tudi zbor delovnih ljudi!

Mislim, da ni potrebno dodatno ponavljati, da je zbor delovnih ljudi sestanek vseh članov delovne skupnosti vsake delovne organizacije ali pa le članov organizacije združenega dela v njenem sestavu. Zato torej v prvem primeru govorimo o zboru delovnih ljudi delovne organizacije, v drugem primeru pa o zboru delovnih ljudi organizacije združenega dela. V tistih delovnih organizacijah z večjim številom zaposlenih (med te spa-

damo tudi mi) in s teritorialno ločenimi enotami ni mogoče sklicevati zbora za vse člane delovnega kolektiva hkrati, ampak jih sklicujemo po posameznih enotah ali tudi po delovnih izmenah. Če se spomnimo malo nazaj, bomo lahko ugotovili, da smo to v našem delovnem kolektivu že prakticirali tudi dosedaj, čeprav morda malce drugače, vendar v bistvu popolnoma enako, zato to ni neka posebna novost. Pri opredeljevanju pristojnosti pa ponekod pojmujejo zbor delovnih ljudi le kot obliko razprave o nekaterih določenih vprašanjih, katere zaključki pa seveda v ničemer ne obvezujejo organov upravljanja dotične delovne organizacije. Seveda tukaj pravnih omejitev, kdaj in o katerih vprašanjih ne le razpravlja, ampak tudi odloča v delovni organizaciji zbor delovnih ljudi, ni več. Vsebinska razširitev pristojnosti zbora delovnih ljudi pa je v praksi še vedno omejena, zlasti še, če je delovna skupnost številčna ali pa zavoljo drugih ovir ni mogoče dovolj hitro in uspešno uresničevati samoupravnih pravic po tej poti. V tem pa je torej tudi glavni razlog za oblikovanje organov upravljanja.

V mnogih delovnih organizacijah se je zbor delovnih ljudi v dosedanjih praksi uveljavil predvsem kot oblika javne razprave pred sprejemom važnejših določil oziroma odločitev, kot so oblikovanje statuta, drugih splošnih aktov podjetja, letnih in perspektivnih razvojnih programov, zaključnega računa, pomembnejših investicij

in še nekaterih pomembnih zadev v podjetju. Spremembe ustave in temeljna zakonodaja omogoča, da se zbor delovnih ljudi kot oblika odločanja v praksi veliko bolj uveljavi, seveda pa je širša uveljavitev zbora kot oblike neposrednega upravljanja povezana z uveljavljanjem sprememb temeljnega zakona o podjetjih in temeljnega zakona o dohodku glede organizacije združenega dela v sestavi delovne organizacije.

Ceprav je taka oblika upravljanja zelo dobra in pozitivna, pa je žal ob vsem treba ugotoviti, da se v praksi pogosto uveljavlja miselnost preteklosti, češ da zbor delovnih ljudi ni primerna oblika za sprejemanje samoupravnih odločitev niti na ravni delovne organizacije kot celote, niti na ravni organizacijske enote v sestavi delovne organizacije. Nedvomno bomo tudi pri nas morali storiti še mnogo, da bo prišlo do popolne uveljavitve delavskega samoupravljanja, čeprav sicer ne moremo trditi, da pri nas nismo dosegli že precejšnji napredek v razvoju samoupravljanja, brez dvoma pa je tudi teh nekaj vrstic pokazalo, da zbor delovnih ljudi le ni samo posvetovalni organ in da mu bomo morali posvečati vse večjo pozornost.

Vsekakor smo že mimo tiste faze našega samoupravnega razvoja, ki nam omogoča, da bomo tudi sposobni usmeriti naša prihodnja prizadevanja v to, da bomo neposrednost v upravljanju vrednotili tudi skozi širino in statutu opredeljenih vprašanj, na osnovi katerih brezpogojno vsi člani delovne skupnosti povsem enakopravno soodločajo, bodisi na zboru delovnih ljudi ali pa na referendumu; to pa imamo uzakonjeno tudi v naših internih samoupravnih aktih podjetja.

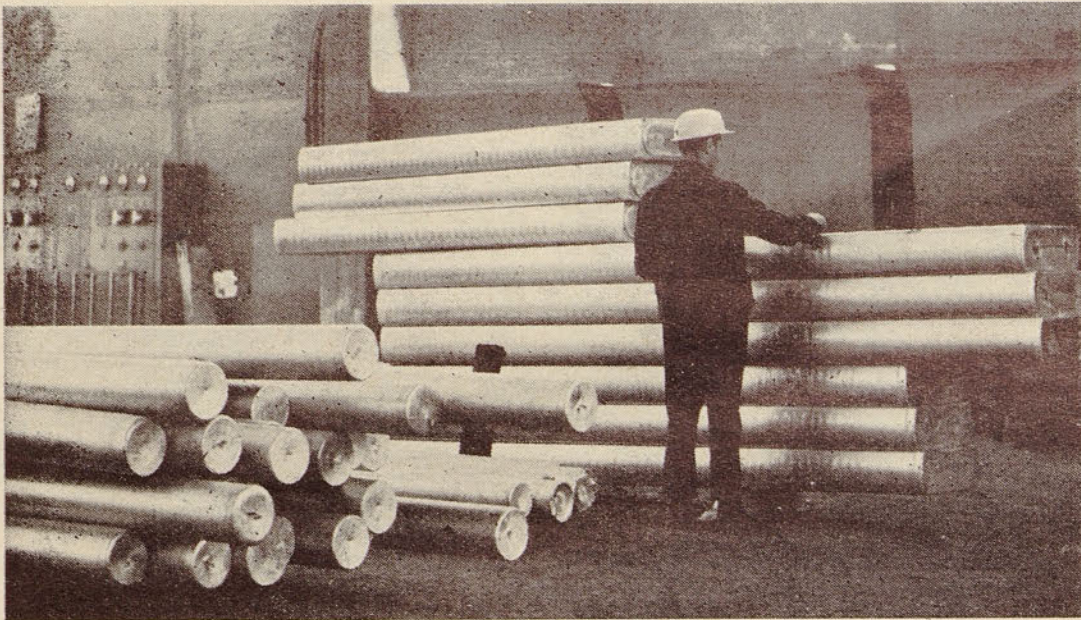
FM.-

To velja tudi za nas

Osnovna pravila vljudnosti so vedno enaka, vendar jih je treba prilagoditi okolju. V poklicnem življenju je vedno prvo delo, to pa ne pomeni, da si lahko nevljuden

KOLEGI MED SEBOJ

Kdor hodi v službo nenegovan in zanemarjeno obleden, ni posebno priljubljen. Zanimen videz omalovažuje okolje. Tudi kolega, ki mrko stisne skozi zobe »dobro jutro«, ne prispeva mnogo k splošni dobri volji. Če je vstal z levo nogo, naj to opravi sam s seboj in naj ne povzroči tega, da zaradi njegove slabe volje trpi okolica. Čimmanj nadleguj druge s svojo privatno šaro. Doživljaj otročičkov, inteligenca tvojega psa, zadnje kosilo ali slaba večerja prav malo zanimajo kolege, precej pa jih vse to moti pri delu.

Iz livarne

KRI JE - ZDRAVILO

Se vedno maksikdo misli, da je transfuzija krvi potrebna samo pri raznih nesrečah, ko izgubijo ponesrečenec mnogo krvi. Pa ni tako!

Tudi marsikatero notranjo bolezen danes z uspehom zdravimo edinole s pomočjo krvi. Dostikrat šele transfuzija krvi reši življenje bolniku.

Največkrat s transfuzijo krvi zdravimo razne krvne bolezni in obolele krvotvorne organe. Za malokrvnost so razna zdravila, vendar dosežemo največji uspeh z dajanjem krvi. Šele po transfuziji se bolnikom naglo vrača zdravje.

Pri nekaterih krvnih boleznih je značilno, da zbolijo prav tisti organi, v katerih se ustvarja kri. To so levkemija ali belokrvnost, rak na žlezah in še nekatere druge. Takemu bolniku je večkrat potrebno vso kri nadomestiti z drugo, zdravo krvjo. Zato pa je potrebnih 10 litrov krvi in tudi več.

Mnogo notranjih boleznih spremlja krvavitev ali pa se bolniku kri ne strjuje, tako da krvavitev zlepa ne preneha. Tudi v takih primerih je kri nujno potrebna.

Ob operaciji zdravijo izčrpane bolnike na vse ustrezne načine, toda obenem tudi s transfuzijo. Kri bolniku krepi odpornost in mu znatno skrajša zdravljenje.

KRI JE ZDRAVILO! Z njo dobi bolnik v telo tiste snovi, katere ne more izdelati nobena tovarna na svetu. Te snovi spodbujajo krvotvorne organe, da začnejo znova proizvajati samo dobro in zdravo kri. V tem je velika vrednost in prednost, ki jo ima transfuzija krvi pri zdravljenju notranjih bolezni.

DAROVANA KRI je že mnogim družinam vrnila zdravo mater, očeta ali otroka.

Preklic

Podpisani **VOJO VELIČKOVIČ**, Kidričevo, preklicujem kot neresnično vse, kar sem govoril o Cilki TRSTENJAKOVI iz Kidričevega; svoje dejanje obžalujem in se ji za hvaljujem, ker je odstopila od kazenskega pregona.

Vojo Veličkovič Phanje katodnega dna

Porod ne pomeni za žene in matere več tisto nevarnost, kakor jo je pomenila nekoč. Danes se medicina z uspehom bori proti zastrupitvi ob porodu in zoper usodne posledice. Smrtnost matere in otroka pri porodu pa se je tako zmanjšala, da se tega dogodka nobena materi ali ženi ni treba več bati. Če izgubi nosečnica ali porodnica kri, primanjkuje krvi tudi otroku, katerega nosi ali pa že prihaja na svet. Takemu otroku pomaga tedaj edinole kri **NAŠIH KRVODAJALCEV**.

Nosečnost je treba včasih tudi prekinjti, zlasti še, če gre za izvenmaternično nosečnost, za kakšno hudo bolezen, ki ne dovoljuje poroda, ali pa za splav. V takih primerih je izgubljeno mnogo krvi, to kri morajo nosečnici nadomestiti, če hočemo, da se zdrava vrne k svoji družini.

Za vse take in podobne primere mora biti v porodnišnicah in bolnišnicah za ženske bolezni vedno dovolj krvi, kajti nadomestiti je ne more nobeno drugo zdravilo.

Poškodbe in nezgode otrok so tudi pri nas med vzroki njihove smrti na prvem mestu. Poškodba pri padcih, z udarci, z opeklinami, z vrezninami, pri prometnih nesrečah in pri raznih zastrupitvah, zahtevajo danes zdravljenje s transfuzijo in krvno plazmo. Tudi pri zdravljenju otrok, ki imajo revmatično vnetje sklepov ali pa so bolni na ledvicah, srcu, jetrih ali vranici, je zopet na prvem mestu kri in krvna plazma.

STARŠI! Ali ste že kdaj pomislili, da utegne morda že jutri biti kri potrebna tudi vašemu otroku? Dobili jo boste iz zaloge, katero ustvarjajo **PROSTOVOLJNI KRVODAJALCI**, vaš otrok pa se bo vrnil iz bolnišnice zdrav in vesel. Zato poskrbimo, da bodo zaloge krvi vedno zadostne. Ker pa so iz dneva v dan potrebe vedno večje, se mora tudi število krvodajalcev povečevati.

Naj ne bi bilo med nami v kolektivu zdravega člana, ki ne bi vsaj enkrat na leto daroval kri in tako priskočil na pomoč tistemu, ki jo nujno potrebuje.

J. K.

Achema 1970

NOBENA RAZSTAVA V EVROPI NE DAJE TAKO POPOLNEGA ODSEVA RAZVOJA V KEMIJSKI TEHNIKI KOT ACHEMA V FRANKFURTU NA MAINI.

ACHEMA 1970 je bila jubilejna razstava, saj je preteklo 50 let, odkar je vznikla ideja Maxa Buchnerja, da zbere, neposredno ob razstavljenih predmetih, kemike in inženirje k razpravi o izkušnjah in izmenjavi idej. Prva razstava **ACHEME** je bila 1920. v Hannoveru, nakar so se menjala mesta: Hamburg, Köln, Nürnberg in Frankfurt am Main. Domala noben važnejši kemični postopek, novokonstruirani aparat ali proizvod ni mogel mimo **ACHEME**, ne da bi ga predstavili prav tu. Tu so potekale razprave strokovnjakov neposredno ob eksponatih, ob teh so se rojevale nove ideje in dajale vzpodbudo za nove dosežke. Z naraščanjem pomena kemije in znanosti v gospodarstvu je **ACHEMA** pritegnila vsakokrat širši krog ljudi, zajemala odkritja in dosežke iz širšega prostora, hkrati pa z novimi izsledki tudi zadostila vse večjim potrebam tega prostora.

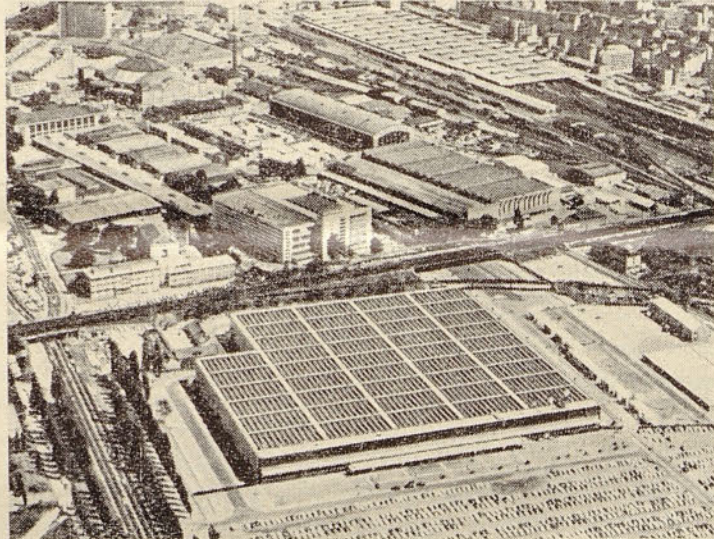
Na 16. razstavi **ACHEME**, od 17. do 24. junija letos, je razstavljalo 2150 firm s področja pogonske tehnike, laboratorijske tehnike, merilnih in regulacijskih naprav, kemijske in jedrske tehnike.

Celokupna razstavna površina je bila 22.372 m². Dnevno si je ogledalo razstavo okrog 140.000 ljudi. Dve kaplji v tem morju sva bila tudi midva s tovarišem Slavkom Janžekovičem.

dva pa sva bila »beli kompromis« v breme DIT-a in RD. Hotela sva se zlagati (ne v škodo kogarkoli), a ker je bila administracija **KOMPASA** takrat žal dosledna, so pri preverjanju »stroja« prebrali, da sva predstavnika **DIT-a** Kidričev... Tisti hip se mi je zazdelo, da se je družba v kupeju malce namuznila, kot da ne ceni **DIT-a** dovolj! Začela so deževati vprašanja. Bilo nama je dovolj, dvignila sva ponosno glave in zavpila: »Sva, kar sva! Odklanjava vsako izzivanje, prenehajte s vprašanji!« Uspela sva in pot naprej je bila prijetna, dokler — dokler se ni pojavil v kupeju nekdo od predstavnikov »Krke« Novo mesto. Pripovedoval je, da šteje skupina iz njegovega podjetja 13 inženirjev in tehnikov, kar da je polovico manj, kot jih je bilo na razstavi pred tremi leti. Stisnil sem se v kot, da bi se izognil še kakemu vprašanju, pa mi je kolega Slavko skromno šepnil: »Franjo, greva spat!« Rešil me je iz zagate in bil sem mu hvaležen.

Vlak je še dolgo drdral v noč, preden sem zaspal. Misli so bliskovito preskakovale, vendar nobene nisem mogel več jasno oblikovati. In potem: sanje. Ne, sanje niso pomembne, celo ne tiste, ki pridejo nehotе, v spanju. Pokvarijo te lahko, oplemenititi pa te ne morejo.

Prespali smo — Avstrijo. Da se nismo prebudili šele v Münchnu, sta poskrbela policaj in carinik ob prestopu avstrijsko-nemške meje. Prvi je z zmernim in vljudnim naglasom opozoril na svoj prihod.

Razstava **ACHEMA** je odprta vsaka tri leta in mnogi jo obiskujejo redno. Nama je omogočilo ogled razstave Društvo inženirjev in tehnikov Kidričevo s tem, da sva »žrtvovala« najin redni dopust. Ogled razstave je organiziral **KOMPAS** iz Ljubljane. Na železniški postaji v Ljubljani se je začela naša skupna pot.

Prijetno sem bil presenečen, ko sem na peronu srečal več kolegov iz študentskih let, predvsem še, ker smo imeli enak smoter. Kanec neprijetnega občutka me je obšel, ker so imeli vsi udeleženci uradni potni nalog svojega podjetja, mi-

Tisti z bolj trdnim spanjem so si nemarno pomagali v smrčanju, zato je moral mož postaviti povzdigniti svoj glas do zaželenega učinka. Nekdo je zmeden segnil v žep moje suknje in izvlekel potni list. Se preden sem utegnil odpreti usta, je bil v minutnem presledku že drugi pečat v mojem potnem listu. Policaj naju je sicer oba primerjal s sliko, pa je verjetno zaključil: dvojčka.

Pot do Münchena je bila kratka in bavorska prestolnica nas je pozdravila v soncu.

— nadaljevanje sledi —

F. G.

To velja tudi za nas

PRAZNIKI V PISARNAH

Darila za rojstni dan ali podobne priložnosti naj bodo skromna. Šopek cvetja je najlepši znak prijateljstva. Ne pretiravaj z darili. Slavljence naj povabi svoje tovariše po službi na dobro kapljico; pogostitev v podjetju ni zaželena.

IZDAJA DELAVSKI SVET TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« KIDRIČEVO.

UREDNIŠKI ODBOR:

Franc Vrljič — predsednik, člani: Stojan Kerbler, dipl. inž., Franc Kolarič, Milan Nežmah, Janez Sukič in odgovorni urednik tovarniškega časopisa Stane Tonejc, dipl. inž.

Tisk: ZGP »Pomurski tisk« v Murski Soboti.

Rokopisov in slik ne vračamo.